

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

**Projekt budżetu
oraz planów finansowych
Funduszu Ubezpieczeń Społecznych
i Funduszu Rezerwy Demograficznej
na rok 2005**

Warszawa 2004

Spis treści

Wprowadzenie	5
Podstawy prawne działania ZUS, FUS i FRD	5
Cel i zasady działania	6
<i>Zakład Ubezpieczeń Społecznych</i>	6
<i>Fundusz Ubezpieczeń Społecznych</i>	12
<i>Fundusz Rezerwy Demograficznej</i>	14
Założenia projektu	16
Wydatki budżetu, część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych	18
Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	18
Dział 851 – Ochrona zdrowia	19
Dział 852 – Świadczenia rodzinne	19
Dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	19
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	21
Przychody	21
Wydatki - koszty	23
<i>Wydatki na świadczenia pieniężne</i>	24
<i>Wydatki bieżące</i>	27
<i>Odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych</i>	28
<i>Pozostałe wydatki</i>	36
Sytuacja finansowa	37
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych - część ubezpieczeniowa	38
Wpływ czynników makroekonomicznych na sytuację finansową Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	40
Przepływy finansowe w FUS - ujęcie kasowe	42
Fundusz Rezerwy Demograficznej	44
Przychody	44
Wydatki	45
Sytuacja finansowa	46
Informacja dodatkowa	47
1. Wpływy ze składek na FUS	47
2. Dotacja celowa dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	48
3. Otwarte Fundusze Emerytalne	49
4. Wydatki na emerytury i renty	49
5. Koszty obsługi kredytów	51
6. Zobowiązania i należności Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	52
Załącznik 1. Projekt planu wydatków budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rok 2005	53
Załącznik 2. Projekt planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na rok 2005	54
Załącznik 3. Projekt planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej na rok 2005	56

Wprowadzenie

Niniejszy materiał stanowi szczegółowy opis projektu budżetu państwa w części 73 - Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz Funduszu Rezerwy Demograficznej. W porównaniu z materiałami prezentowanymi w latach poprzednich wprowadzono w nim szereg istotnych zmian, rozszerzających zarówno szczegółowość jak i zakres prezentowanych informacji. Do najważniejszych zaliczamy opis warunków prawnych i systemowych, analizę Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez pryzmat tylko i wyłącznie ubezpieczeniowej części jego przychodów i wydatków oraz analizę wrażliwości jego sytuacji finansowej na odmienne niż w planie ukształtowanie się parametrów ekonomicznych. Mamy nadzieję, że dzięki tym zmianom niniejszy dokument stanie się znacznie bardziej przejrzysty a praca z nim łatwiejsza i skuteczniejsza.

Podstawy prawne działania ZUS, FUS i FRD

Podstawą prawną działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS) i Funduszu Rezerwy Demograficznej (FRD) jest ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Ustawa ta powołała do życia FRD oraz ustanowiła nowy status prawny ZUS i FUS, a także określiła najważniejsze zadania ZUS i podstawowe zasady gospodarki finansowej ZUS, FUS i FRD, w tym:

- źródła ich przychodów,
- rodzaje wydatków finansowanych przez ZUS oraz ze środków i funduszy, których jest dysponentem,
- zasady planowania i sprawozdawczości.

Podkreślić trzeba, że ZUS i FUS są odrębnymi choć ściśle powiązаныmi jednostkami. Oprócz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, do ZUS, FUS i FRD mają zastosowanie również przepisy ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych. Nakłada to na ZUS, jako podmiot zaliczany do sektora finansów publicznych i dysponenta funduszy zaliczanych do tego sektora, określone w ustawie obowiązki dotyczące zasad prowadzenia gospodarki finansowej, sprawozdawczości, a także udostępniania danych o swej działalności. Jako podmiot sektora finansów publicznych ZUS podlega w szczególności przepisom:

- ustawy o dostępie do informacji publicznej,

- ustawy – Prawo zamówień publicznych,
- ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców.

Wszystkie wymienione powyżej jednostki są zobowiązane do przestrzegania zasad ustawy o rachunkowości. Rodzi to szereg konsekwencji wynikających z konieczności pogodzenia jej wymagań z zasadami działania sektora publicznego. W szczególności, wynikiem tego jest istnienie dwóch rodzajów sprawozdawczości i sprawozdań z wykonania planów finansowych. Ponadto, ustawa o rachunkowości nakłada obowiązek uwzględniania pozycji o charakterze czysto memoriałowym: tworzenie rezerw pomniejszających zobowiązania oraz odpisów aktualizujących należności.

Cel i zasady działania

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Podstawowym celem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest wykonywanie zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych. Jednakże zakres zadań realizowanych przez ZUS, wynikających z odpowiednich aktów prawnych dalece wykracza poza ten obszar, który został określony ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 z późniejszymi zmianami) oraz aktami wykonawczymi do tej ustawy.

Do zakresu działania Zakładu należy:

- realizacja przepisów o ubezpieczeniach społecznych,
- realizacja umów i porozumień międzynarodowych w dziedzinie ubezpieczeń społecznych,
- dysponowanie środkami finansowymi Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz budżetu państwa w części 73,
- kontrola wykonywania przez płatników składek i przez ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych,
- pobór i odprowadzanie składek do otwartych funduszy emerytalnych i Narodowego Funduszu Zdrowia,
- realizacja innych zadań zleconych Zakładowi, w tym m.in. rozliczeń związanych z zasiłkami wypłacanymi przez pracodawców.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizuje szczegółowe zadania określone w kilkunastu różnych ustawach, w tym w szczególności:

- wymierza i pobiera składkę na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych,
- z części składki na FUS wymierza i pobiera składkę na II kapitałowy (obowiązkowy) filar ubezpieczenia emerytalnego oraz przekazuje ją do otwartych funduszy emerytalnych (OFE),
- wymierza, pobiera i rozlicza składkę na ubezpieczenie zdrowotne,
- wymierza i pobiera składkę na Fundusz Pracy oraz przekazuje ją Funduszowi,
- wymierza i pobiera składkę na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz przekazuje ją Funduszowi,
- prowadzi rozliczenia na kontach płatników składek i ewidencjonuje składki na indywidualnych kontach ubezpieczonych,
- kontroluje płatników składek w zakresie wywiązywania się przez nich z obowiązku opłaty składek oraz poprawności realizacji zadań ustawowych powierzonych płatnikom (np. wypłata różnego rodzaju zasiłków) oraz prowadzi przymusowe dochodzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,
- prowadzi indywidualne konta ubezpieczonych oraz Centralny Rejestr Ubezpieczonych,
- prowadzi Centralny Rejestr Członków Otwartych Funduszy Emerytalnych,
- prowadzi system ewidencji płatników składek oraz Centralny Rejestr Płatników Składek,
- ustala uprawnienia i wypłaca każdego miesiąca emerytury i renty dla około 7,2 mln osób, w tym dla inwalidów wojennych i wojskowych oraz kombatantów,
- ustala prawo do świadczeń i wypłaca osobom pobierającym emerytury i renty, dodatki pielęgnacyjne oraz dodatki dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie,
- ustala prawo do świadczeń i wypłaca następujące świadczenia:
 - dodatki kombatanckie,
 - dodatki za tajne nauczanie,
 - świadczenia w wysokości dodatku kombatanckiego,
 - dodatki kompensacyjne,

- ryczałty energetyczne,
- świadczenia pieniężne przysługujące osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i ZSRR,
- świadczenia pieniężne dla byłych żołnierzy zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianych w kopalni węgla, kamieniołomach i zakładach rud uranu oraz batalionach budowlanych,
- ekwiwalenty pieniężne z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów górniczych,
- ekwiwalenty pieniężne za deputat węglowy dla emerytów i rencistów kolejowych,
- wypłaca jednorazowe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy bądź choroby zawodowej,
- ustala uprawnienia i wypłaca zasiłki chorobowe, macierzyńskie, opiekuńcze, wyrównawcze, pielęgnacyjne, rodzinne, wychowawcze, pogrzebowe oraz świadczenia rehabilitacyjne, a także kontroluje poprawność przyznawania i wypłat tych świadczeń dokonywanych przez pracodawców – płatników składek,
- w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych Zakład realizuje umowy dwustronne dotyczące zabezpieczenia społecznego oraz porozumienia o wzajemnym transferze świadczeń emerytalno-rentowych zawarte z szeregiem państw,
- przeprowadza badania lekarskie i wydaje orzeczenia dla potrzeb ustalenia uprawnień do świadczeń ubezpieczeniowych,
- kontroluje prawidłowość orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz nadaje upoważnienia lekarzom do wystawiania zaświadczeń lekarskich o czasowej niezdolności do pracy; wspomniane upoważnienia ZUS przyznał dotychczas ponad 100 tys. lekarzom,
- prowadzi rehabilitację leczniczą mającą na celu przywrócenie zdolności do pracy i poprzez to uniknięcie konieczności kierowania na rentę z tytułu niezdolności do pracy,
- ustala okoliczności wypadków przy pracy i sporządzania karty wypadkowej przez osoby prowadzące działalność gospodarczą,
- w imieniu około 7 mln emerytów i rencistów odprowadza do urzędów skarbowych należny podatek dochodowy od osób fizycznych,
- realizując decyzje Prezesa Rady Ministrów Zakład przekazuje świadczenia specjalne dla polskich kombatantów zamieszkałych w krajach byłego Związku Radzieckiego,

- wypłaca renty odszkodowawcze dla osób poszkodowanych przez żołnierzy Wojsk Federacji Rosyjskiej przyznane na mocy porozumienia międzyrządowego,
- refunduje rencistom wojennym i wojskowym część składki na ubezpieczenie komunikacyjne OC i AC,
- uczestniczy w ustawowo określonym zakresie w realizacji ubezpieczeń rolniczych,
- ustala kapitał początkowy dla osób ubezpieczonych, urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.,
- przekazuje ubezpieczonym urodzonym po 1948 r. informację o zaewidencjonowanych na ich kontach składkach na ubezpieczenie emerytalne,
- realizuje zadania przejęte z ośrodków pomocy społecznej, związane z przyznawaniem i wypłatą renty socjalnej,
- realizuje zadania przejęte z powiatowych urzędów pracy, związane z przyznawaniem oraz wypłatą zasiłków i świadczeń przedemerytalnych,
- dostosowuje zadania ZUS do realizacji Rozporządzeń Wspólnotowych, w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Ponadto od 1 stycznia 2005 r. będzie wprowadzana w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych druga instancja w postępowaniu orzeczniczym ZUS, w związku z czym zostanie utworzona sieć odwoławczych komisji lekarskich, umożliwiających osobom starającym się o rentę dodatkową komisyjną ocenę ich zdolności do pracy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizuje swoje zadania w strukturze organizacyjnej obejmującej Centralę oraz terenowe jednostki organizacyjne, tj. oddziały oraz podległe im inspektoraty i biura terenowe. Sieć jednostek ZUS na terenie kraju obejmuje 331 jednostek, z tego 51 oddziałów, 214 inspektoratów i 66 biur terenowych. Terenowe jednostki organizacyjne prowadzą bezpośrednio obsługę klientów w sprawach ubezpieczeń społecznych.

W niektórych oddziałach Zakładu, wyznaczonych odrębnymi decyzjami Prezesa, wykonywane są zadania w zakresie:

- realizacji umów i porozumień międzynarodowych w dziedzinie ubezpieczeń społecznych,
- wprowadzania danych do systemu informatycznego,

- przetwarzania dla potrzeb działalności Zakładu danych przekazywanych przez płatników składek,
- szkolenia, doksztalcania i doskonalenia zawodowego pracowników oraz płatników składek,
- obsługi poligraficznej Zakładu.

W oddziałach tych działają odpowiednio:

- wydziały realizacji umów międzynarodowych,
- ośrodki przetwarzania danych (OPD),
- regionalne ośrodki informatyczne (ROI),
- regionalne ośrodki szkolenia (ROS),
- wydziały poligrafii.

Jak wynika z powyższego, zadania realizowane przez ZUS są ogromne i różnorodne. Zakład jako instytucja ubezpieczeniowa nie definiuje samodzielnie swoich celów i zadań oraz zakresu obsługi klientów, czy ich potencjalnej liczby. Wszystko to jest w pełni określone w odpowiednich aktach prawnych i nadzorowane przez państwo. Środki na pokrycie działalności Zakładu są również z góry zadane (jak wysokość odpisu z FUS, czy poziom przychodów z tytułu zadań zleconych do realizacji Zakładowi ustalany przeważnie wskaźnikowo, nie pokrywający często kosztów ponoszonych w tym zakresie, np. z tytułu poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenie zdrowotne roczne koszty kształtują się na poziomie około 280 mln zł, a przychody oszacowane przy projektowanej stawce odpłatności w wysokości 0,20%, około 51,1 mln zł).

Zadania zlecane Zakładowi do realizacji są nie tylko liczne, ale przy tym zmienne w czasie. Ze względu na oczekiwane terminy ich wykonania, realizacja tych zadań musi mieć często charakter nadrzędny (priorytetowy) nad innymi działaniami ustawowymi, jak np.:

- realizacja ustawy o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych,
- przekształcenie Kas Chorych w Narodowy Fundusz Zdrowia,
- przejęcie z ośrodków pomocy społecznej obsługi rent socjalnych (projekt zakładał przejęcie z dniem 1 stycznia 2004 r., a ustawowo przyspieszono je na 1 październik 2003 r.),
- przejęcie z powiatowych urzędów pracy zadań związanych z przyznawaniem i wypłatą zasiłków oraz świadczeń przedemerytalnych (zakładano przejęcie od 1 stycznia 2005 r., a ustawowo wprowadzono je od 1 sierpnia 2004 r.).

Od 1 stycznia 2005 r. Zakład został ustawowo zobowiązany do wprowadzenia II instancji w postępowaniu orzecznictwym. W związku z tym zachodzi konieczność utworzenia w oddziałach ZUS około 115 komisji lekarskich.

Zgodnie z art. 76 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych Zakład Ubezpieczeń Społecznych uzyskuje przychody m.in. z:

- odpisów z funduszy wyodrębnionych w ramach FUS,
- należności z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek lub wpłat na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Pracy i OFE,
- z tytułu wykonywania innych zadań zleczanych Zakładowi,
- dotacji z budżetu państwa.

Z przychodów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pokrywane są w szczególności:

- wydatki bieżące (wynagrodzenia wraz pochodnymi, zakupy towarów i usług, koszty działalności Rady Nadzorczej ZUS),
- wydatki na inwestycje,
- wydatki na działalność szkoleniową i popularyzatorską w zakresie ubezpieczeń społecznych,
- koszty obsługi świadczeń finansowanych z FUS, a realizowanych przez KRUS,
- koszty wypłaty świadczeń.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

FUS jest państwowym funduszem celowym bez osobowości prawnej, powołanym w celu realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych. Środki FUS są przeznaczone na wypłatę świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego i wypadkowego, realizacji tych wypłat dokonuje ZUS jako dysponent Funduszu. W istocie rzeczy FUS może więc być traktowany jako wyodrębniony rachunek ZUS, zasilany z ustawowo określonych źródeł i przeznaczony na finansowanie ustawowo określonych wydatków. W ramach FUS wyodrębnia się fundusze:

- emerytalny,
- rentowy,
- chorobowy,
- wypadkowy.

Ponadto, ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych przewidziała możliwość stworzenia funduszy rezerwowych dla ubezpieczeń rentowych, chorobowego i ubezpieczenia wypadkowego. Do dnia stworzenia niniejszego dokumentu nie wystąpiły ustawowe przesłanki ich utworzenia i fundusze nie funkcjonują. Zgodnie z artykułem 56 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podstawowym źródłem ich przychodów są nadwyżki środków pozostających na koniec roku na rachunkach odpowiednich funduszy nad kwotami niezbędnymi do wypłat świadczeń w styczniu kolejnego roku. Nadwyżek takich dotychczas nie zanotowano.

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych określa przychody i wydatki FUS oraz zasady otrzymywania i dysponowania dotacją z budżetu państwa. Według jej przepisów do przychodów FUS należą między innymi:

- składki na ubezpieczenia społeczne, nie podlegające przekazaniu do OFE,
- wpłaty z budżetu państwa i innych instytucji, przekazanych na świadczenia, których wypłatę zlecono Zakładowi, oprócz świadczeń finansowanych z odrębnych rozdziałów budżetowych oraz wpłat z instytucji zagranicznych,
- wpływy z oprocentowania rachunków bankowych FUS,
- odsetki od nieterminowo regulowanych zobowiązań wobec FUS oraz zwroty nienależnie pobranych świadczeń wraz z odsetkami,
- wpływy z opłaty dodatkowej i prolongacyjnej,

- refundacja z tytułu przekazywania składek do OFE,
- dotacje z budżetu państwa.

Za zgodą ministra właściwego do spraw finansów publicznych FUS może zaciągać kredyty.

Ze środków zgromadzonych w FUS finansowane są między innymi:

- wypłaty świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego oraz wypadkowego,
- wydatki na prewencję rentową oraz wypadkową,
- spłaty kredytów wraz z odsetkami,
- odsetki za nieterminowe wypłaty świadczeń,
- wydatki związane ze zleconą Zakładowi wypłatą świadczeń z budżetu państwa i innych instytucji,
- odpisy stanowiące przychody Zakładu.

Fundusz Rezerwy Demograficznej

FRD powołany został ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w celu uzupełniania niedoboru funduszu emerytalnego, który pojawi się w następstwie zmian demograficznych zachodzących w Polsce. Gromadzone środki stanowią gwarancję wypłaty świadczeń emerytalnych. Prognozy demograficzne przewidują relatywny spadek liczby osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby uprawnionych do świadczeń emerytalnych w następnym dziesięcioleciu. Przewiduje się, że największe przyrosty ludności w wieku poprodukcyjnym nastąpią po roku 2010 (w wiek poprodukcyjny wejdą liczne roczniki wyżu z lat pięćdziesiątych XX w.). W związku z tym składki zgromadzone na rachunku funduszu emerytalnego w FUS mogą okazać się niewystarczające do wypłaty świadczeń emerytalnych.

Zarządzaniem środkami FRD zajmuje się ZUS. Ponieważ środki FRD mogą być uruchomione nie wcześniej niż w 2009 r., działalność Funduszu polega obecnie na gromadzeniu i lokowaniu środków na późniejsze wypłaty. Status FRD został nadany w drodze rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lutego 2002 r. w sprawie nadania statutu Funduszowi Rezerwy Demograficznej (Dz. U. Nr 18, poz. 178). Ma on wszystkie cechy państwowego funduszu celowego z osobowością prawną, jednak w tworzącej FRD ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych brak jest nadania FRD statusu funduszu celowego. Organem FRD jest ZUS, który realizuje zadania związane z tym funduszem, stosując odpowiednio tryb określony w przepisach dotyczących Zakładu. Prezes ZUS kieruje działalnością FRD i reprezentuje go za granicą, a dla realizacji zadań z zakresu FRD może powierzać określone zadania wskazanym komórkom organizacyjnym Zakładu.

Gospodarka finansowa FRD odbywa się na podstawie wieloletniej prognozy kroczącej dochodów i wydatków funduszu emerytalnego sporządzanej przez Zarząd Zakładu. Prognoza ta przedstawiana jest Radzie Ministrów co 3 lata do dnia 30 czerwca, razem z opinią aktuarium wybranego przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego w drodze konkursu.

FRD zasilany jest m.in. z:

- części składki na ubezpieczenie emerytalne, która w 2005 roku wyniesie 0,2% podstawy wymiaru składek na to ubezpieczenie,
- środków z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa, na podstawie odrębnych przepisów (do dnia powstania niniejszego dokumentu FRD nie otrzymał środków z tego źródła),
- z przychodów od ulokowanych środków FRD.

Środki Funduszu Rezerwy Demograficznej przeznaczone będą na uzupełnienia niedoborów funduszu emerytalnego FUS. Uruchomienie środków FRD może nastąpić nie wcześniej niż w 2009 r., gdy świadczenia pobierać zaczną liczne roczniki powojennego wyżu demograficznego. Wykorzystanie środków FRD ma być zarządzane w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Ze środków FRD pokrywane są koszty jego zarządu.

Założenia projektu

Podstawowym źródłem finansowania omówionych zadań są:

- wydatki budżetowe,
- Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS),
- Fundusz Rezerwy Demograficznej (FRD).

Projekt budżetu oraz planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz Funduszu Rezerwy Demograficznej na rok 2005 uwzględnia następujące założenia:

- 1) średnioroczny wskaźnik przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej 105,1%,
- 2) wskaźnik wzrostu zatrudnienia w gospodarce narodowej 101,0%,
- 3) składki planowane do przekazania OFE w szacunkowej kwocie 11.294 mln zł,
- 4) ubytek składek z tytułu ograniczenia podstawy wymiaru składek do 30-krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w kwocie 4.258 mln zł,
- 5) przekazywanie części składki na ubezpieczenie emerytalne do FRD w wysokości 0,2% podstawy wymiaru składki na fundusz emerytalny, tj. o 0,05 pp więcej niż w 2004 r.,
- 6) wskaźnik ściągłości składek na ubezpieczenia społeczne na poziomie 98,4%,
- 7) przeciętną stopę składki na ubezpieczenie wypadkowe na poziomie 1,69%,
- 8) wzrost liczby osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe o 0,3%, tj. do przeciętnego miesięcznego poziomu 7.227,1 tys. (bez świadczeń wypłacanych w zbiegu ze świadczeniami rolnymi),
- 9) w 2005 r. nie zostanie przeprowadzona waloryzacja emerytur i rent pracowniczych (oraz pochodnych); zgodnie z ustawą z dnia 16 lipca 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, emerytury i renty będą podlegały waloryzacji od miesiąca marca roku kalendarzowego następującego po roku kalendarzowym, w którym skumulowany wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych za kolejne lata osiągnie poziom co najmniej 105%,
- 10) wprowadzone zostaną działania przewidziane w „Programie uporządkowania i ograniczenia wydatków publicznych” w zakresie

zmiany wysokości składek opłacanych przez osoby prowadzące działalność gospodarczą, uszczelnienia systemu ubezpieczeń społecznych, zmiany zasad zmniejszania i zawieszania świadczeń emerytalno-rentowych w przypadku osiągania przychodów przez świadczeniobiorców oraz nastąpi racjonalizacja w wypłatach zasiłków chorobowych,

- 11) wzrost wysokości zasiłków chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, wyrównawczego, pogrzebowego i świadczenia rehabilitacyjnego w związku ze zmianą przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2005 r.,
- 12) wydatki na prewencję rentową w kwocie 115 mln zł,
- 13) wydatki na prewencję wypadkową w kwocie 1,3 mln zł,
- 14) średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem 103,0%,
- 15) odpis z FUS na działalność Zakładu w wysokości 3.340 mln zł.

Projekty planów finansowych w układzie rodzajowym zawierają załączniki od 1 do 3. Uzasadnienie do poszczególnych planów przedstawiono w częściach opracowania poświęconym poszczególnym rodzajom wydatków.

Wydatki budżetu, część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Planowane wydatki budżetu w części 73 Zakład Ubezpieczeń Społecznych wynoszą 28.667.285 tys. zł i obejmują:

- w dziale 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne 19.680.621 tys. zł,
- w dziale 851 – Ochrona zdrowia 208.179 tys. zł,
- w dziale 852 – Pomoc społeczna 1.952.067 tys. zł,
- w dziale 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej 6.826.418 tys. zł.

Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne

Wydatki w dziale zaplanowano w łącznej kwocie 19.680.621 tys. zł. Na powyższą kwotę składają się:

- 1) dotacja dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wynosząca 18.646.320 tys. zł (szczegółowe omówienie dotacji przedstawiono przy dochodach funduszu),
- 2) składki na ubezpieczenia społeczne 1.033.717 tys. zł, z tego:
 - składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osoby przebywające na urloпах wychowawczych oraz za osoby pobierające zasiłek macierzyński 606.782 tys. zł. Plan w tym zakresie opracowano przy założeniu, że na urloпах wychowawczych przebywać będzie 178,6 tys. osób, a podstawą wymiaru składki będzie kwota świadczenia pielęgnacyjnego w wysokości 420 zł oraz uwzględniając planowaną kwotę wydatków na zasiłki macierzyńskie,
 - kwota 426.935 tys. zł stanowiąca część kosztów osobowych pracodawcy, odpowiadająca należnej składce na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osoby niepełnosprawne sfinansowana przez budżet państwa,
- 3) renty odszkodowawcze, przyznane osobom poszkodowanym przez żołnierzy wojsk Federacji Rosyjskiej, wypłacane przez ZUS dla 83 osób na kwotę 584 tys. zł.

Dział 851 – Ochrona zdrowia

Wydatki w tym dziale stanowią składki na ubezpieczenie zdrowotne osób korzystających z urlopów wychowawczych oraz osób, którym przyznano renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz członków ich rodzin. Wydatki na ten cel za 285,7 tys. osób, przy stopie składki 8,50% (wzrost o 0,25% w stosunku do 2004 r.), zaplanowano w kwocie 208.179 tys. zł.

Dział 852 – Świadczenia rodzinne¹

Wydatki na zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne oraz dodatki do zasiłków rodzinnych zaplanowano w łącznej kwocie 1.952.067 tys. zł.

Z planowanej kwoty przypada:

- 1.929.192 tys. zł na świadczenia,
- 22.875 tys. zł na koszty ustalenia uprawnień, wypłaty oraz dochodzenia nienależnych wypłat.

Wydatki na zasiłki zaplanowano przy założeniu:

- przeciętnej miesięcznej liczby zasiłków rodzinnych na poziomie 2.060 tys., pielęgnacyjnych – 378 tys. (przy założeniu, że zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne dla emerytów i rencistów będą, zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, wypłacane przez ZUS do 31 sierpnia 2005 r.),
- wypłacania od 1 września 2005 r. świadczeń wyłącznie osobom pracującym w zakładach zatrudniających co najmniej 20 pracowników,
- uzależnienia stawek zasiłków rodzinnych od wieku dziecka od 1 września 2005 r.

Dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej

Wydatki w dziale zaplanowano w łącznej kwocie 6.826.418 tys. zł i obejmują one refundację ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia OC i AC, rentę socjalną oraz świadczenia i zasiłki przedemerytalne.

¹ Pełna nazwa działu brzmi *Pomoc społeczna – Świadczenia rodzinne oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego.*

Refundację ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia OC i AC zaplanowano na kwotę 1.978 tys. zł, przy szacowanej liczbie wypłat 7,5 tys. w roku. Refundacji podlega 50% składki na ubezpieczenie komunikacyjne OC lub AC dla inwalidów wojennych i wojskowych zaliczonych do I lub II grupy niepełnosprawności.

Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia, w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej przed ukończeniem 25 roku życia, albo w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej. Wydatki związane z wypłatą rent socjalnych zaplanowano na kwotę 1.424.335 tys. zł, z tego 1.387.700 tys. zł stanowią świadczenia natomiast 36.635 tys. zł koszty obsługi. W planie przyjęto, że świadczenie to otrzymywałoby przeciętnie 241 tys. osób miesięcznie.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych z dniem 1 sierpnia 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przejął od powiatowych urzędów pracy zadania związane z wypłatą świadczeń i zasiłków przedemerytalnych oraz zasiłków pogrzebowych wypłacanych osobom, które pokryły koszty pogrzebu po śmierci uprawnionych do powyższych świadczeń. Wydatki na ten cel zaplanowano w łącznej kwocie 5.400.105 tys. zł. Z planowanej kwoty przypada:

- 5.336.072 tys. zł na świadczenia pieniężne, z tego:
 - 3.278.889 tys. zł na świadczenia przedemerytalne,
 - 2.034.571 tys. zł na zasiłki przedemerytalne,
 - 22.612 tys. zł na zasiłki pogrzebowe,
- 64.033 tys. zł na koszty obsługi.

Wydatki na świadczenia pieniężne zaplanowano przy założeniu:

- przeciętnej miesięcznej liczby świadczeń przedemerytalnych na poziomie 308,4 tys., zasiłków przedemerytalnych 248,1 tys. oraz rocznej liczby zasiłków pogrzebowych 4,7 tys.
- braku waloryzacji wysokości świadczeń i zasiłków przedemerytalnych.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

W ramach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wyodrębnia się fundusze odpowiadające ryzykom ubezpieczeniowym, tj. emerytalny, rentowy, chorobowy i wypadkowy. Łączne przychody funduszu zaplanowano na kwotę 111.938.842 tys. zł natomiast wydatki w wysokości 112.557.559 tys. zł.

Przychody

Na 2005 r. zaplanowano przychody Funduszu według przypisu w łącznej kwocie 111.938.842 tys. zł, tj. o 3,8% wyżej od przewidywanego wykonania 2004 r. (p.w.), a wpływy ogółem na poziomie 110.657.818 tys. zł, tj. 5,1% wyżej od p.w. 2004 r. (patrz również punkt 1 *Informacji dodatkowej*).

Przypis składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 81.444.740 tys. zł oszacowano przy uwzględnieniu:

- przypisu składek przewidywanego w 2004 r.,
- dynamiki przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej w 2005 r. 101,0%,
- wskaźnika wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2005 r. 105,1%,
- składek należnych otwartym funduszom emerytalnym szacowanych na kwotę 11.477.430 tys. zł (przypis, patrz również punkt 3 *Informacji dodatkowej*),
- ubytku składek na skutek przekroczenia przez 233,6 tys. osób rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe równej trzydziestokrotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej (tj. kwoty 72.690 zł), który na 2005 r. zaplanowano w wysokości 4.257.689 tys. zł,
- przekazania części składki na ubezpieczenie emerytalne wynoszącej 0,2% podstawy jej wymiaru do Funduszu Rezerwy Demograficznej,
- przeciętnej stopy składki na ubezpieczenie wypadkowe na poziomie 1,69%,
- skutku finansowego w zakresie projektowanej zmiany wysokości składek opłacanych przez osoby prowadzące działalność gospodarczą w przypisanej kwocie 1.626.000 tys. zł.

Wpływy ze składek na ubezpieczenia społeczne zaplanowano przy założeniu wzrostu wskaźnika ściągальności składek w 2005 r. o blisko 1%, tj. do 98,4%, w kwocie 80.181.526 tys. zł, z tego na:

- fundusz emerytalny 36.791.107 tys. zł,
- fundusz rentowy 32.497.731 tys. zł,
- fundusz chorobowy 6.446.156 tys. zł,
- fundusz wypadkowy 4.446.532 tys. zł.

Pozostałe przychody własne (wpływy) Funduszu zaplanowano na kwotę 536.181 tys. zł. Przychody te w 2005 r. obejmują m. in. zapłacone odsetki za zwłokę od nieterminowego opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, które zostały oszacowane na kwotę 425.966 tys. zł oraz zwrot nienależnie pobranych świadczeń 75.125 tys. zł. Pozostałe pozycje zaplanowano łącznie w kwocie 35.090 tys. zł.

Refundację środków należnych OFE w 2005 r. w kwocie 11.293.791 tys. zł oszacowano przy założeniu średniorocznej liczby członków, za których przekazywana będzie składka na poziomie 7,6 mln osób oraz przeciętnej miesięcznej składki w wysokości 126,39 zł. Fundusz otrzyma środki na ten cel w odrębnej pozycji, co jest wynikiem przeniesienia finansowania składek przekazanych do OFE z wydatków do rozchodów budżetu państwa (patrz również punkt 3 *Informacji dodatkowej*).

Dotacja dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zaplanowana została w kwocie 18.646.320 tys. zł przy uwzględnieniu :

- stanu środków pieniężnych na koniec 2005 roku w wysokości 56.054 tys. zł, który zabezpiecza ok. 5% wypłaty pierwszego terminu płatności emerytur i rent,
- przychodów własnych (wpływów) Funduszu ogółem w kwocie 80.717.707 tys. zł (przy wskaźniku ściągальności składek na poziomie 98,4%),
- wydatków Funduszu (bez rezerw i odpisu aktualizującego wartość należności) w kwocie 110.603.141 tys. zł,
- sfinansowania terminu „1” wypłaty emerytur i rent stycznia 2006 r. zaliczkową dotacją z 2006 r.

Planowana dotacja składa się z:

- dotacji celowej w kwocie 3.557.844 tys. zł przeznaczonej na sfinansowanie wydatków na świadczenia pieniężne inne niż z ubezpieczenia społecznego, zlecone Zakładowi do wypłaty na

mocy odrębnych przepisów (patrz również rozdział Fundusz Ubezpieczeń Społecznych - część ubezpieczeniowa oraz punkt 2 *Informacji dodatkowej*).

- dotacji uzupełniającej w kwocie 15.088.476 tys. zł.

Plan 2005 r. zakłada zmniejszenie dotacji dla FUS o 10,5% w stosunku do p.w. 2004 r. Wynika to przede wszystkim z przyjętego założenia, iż zostaną wprowadzone działania przewidziane w „Programie uporządkowania i ograniczenia wydatków publicznych” w zakresie zmiany wysokości składek opłacanych przez osoby prowadzące działalność gospodarczą, uszczelnienia systemu ubezpieczeń społecznych, zmiany zasad zmniejszania i zawieszania świadczeń emerytalno - rentowych w przypadku osiągania przychodów przez świadczeniobiorców oraz nastąpi racjonalizacja w wypłatach zasiłków chorobowych. W efekcie funkcjonowania tego programu planuje się, że wpływy składek na FUS zwiększą się o 1.600.000 tys. zł, natomiast wydatki zostaną obniżone o kwotę 400.000 tys. zł.

Wydatki - koszty

Wydatki - koszty Funduszu na 2005 r. zaplanowano w łącznej kwocie 112.557.559 tys. zł (w tym wydatki finansowane z dotacji celowej stanowią 3,2%), tj. o 2,5% wyżej od p.w. 2004 r. Wydatki poszczególnych funduszy w 2005 r., obejmujące świadczenia pieniężne oraz wydatki bieżące, zaplanowano następująco:

- funduszu emerytalnego 60.542.181 tys. zł,
- funduszu rentowego 36.946.865 tys. zł,
- funduszu chorobowego 4.942.589 tys. zł,
- funduszu wypadkowego 4.307.747 tys. zł.

w tym wydatki na świadczenia pieniężne wynoszą:

- funduszu emerytalnego 60.542.181 tys. zł,
- funduszu rentowego 36.804.325 tys. zł,
- funduszu chorobowego 4.940.719 tys. zł,
- funduszu wypadkowego 4.306.417 tys. zł.

Planowane wydatki – koszty Funduszu obejmują:

świadczenia pieniężne 106.593.642 tys. zł,
wzrost o 1,8%,

wydatki bieżące	145.740 tys. zł,
wzrost o 16,8%,	
koszty obsługi kredytu	523.759 tys. zł,
wzrost o 65,1%,	
odpisy na działalność Zakładu	3.340.000 tys. zł,
wzrost o 17,4%,	
rezerwy i odpisy aktualizujące należności	1.954.418 tys. zł,
wzrost o 7,9%,	

Wydatki na świadczenia pieniężne

Wśród ogółu wydatków FUS świadczenia pieniężne stanowią 94,7% - 106.593.642 tys. zł (z tego wydatki finansowane z dotacji celowej stanowią 3,3%, natomiast wydatki ubezpieczeniowe 96,7%), co oznacza wzrost w stosunku do p.w. 2004 r. o 1,8% (patrz również punkt 4 *Informacji dodatkowej*). Główną pozycją świadczeń pieniężnych są wydatki na emerytury i renty 98.109.510 tys. zł, które zaplanowano przy uwzględnieniu:

- przeciętnej miesięcznej liczby emerytur i rent (bez świadczeń pozostających w zbiegu ze świadczeniami rolnymi) na poziomie 7.227,1 tys. (wzrost do p.w. 2004 r. o 0,3%),
- wzrostu wysokości przeciętnej miesięcznej wypłaty emerytury i renty o 1,6% do poziomu 1.110,14 zł, przy przewidywanej w 2004 r. 1.093,12 zł (bez świadczeń wypłacanych w zbiegu ze świadczeniami rolnymi),
- zapisów ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, zgodnie z którymi emerytury i renty będą podlegały waloryzacji od miesiąca marca roku kalendarzowego następującego po roku kalendarzowym, w którym skumulowany wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych za kolejne lata osiągnie poziom co najmniej 105%.

Plan wydatków na emerytury i renty nie uwzględnia m. in. skutków finansowych:

- realizacji pierwszego etapu przeliczenia świadczeń przyznanych od kwoty bazowej o wymiarze mniejszym niż 100% do poziomu 96,5% przeciętnego wynagrodzenia przyjętego do ustalenia wysokości świadczenia w dniu jego przyznania,
- jednorazowej wypłaty w marcu 2005 r. dla osób pobierających świadczenia ustalone w kwocie nie wyższej niż kwota najniższej emerytury i renty, przysługującej w tym roku kalendarzowym, w którym nie przeprowadzono waloryzacji tych świadczeń,
- przyznawania z urzędu emerytury zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy osobie, która osiągnęła wiek uprawniający

do tej emerytury, oraz podlegała ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu.

Wydatki na świadczenia emerytalno-rentowe poszczególnych funduszy oszacowano na poziomie:

• fundusz emerytalny	60.535.987 tys. zł,
• fundusz rentowy	30.830.128 tys. zł,
• fundusz wypadkowy	3.601.764 tys. zł.

Na pozostałe świadczenia zaplanowano środki w łącznej kwocie 8.484.132 tys. zł, tj. o 2,8% wyżej od p.w. 2004 r. Z wymienionej kwoty przypada:

- 6.877.865 tys. zł (81,1%) na świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego, tj. zasiłki chorobowe, macierzyńskie, opiekuńcze, pogrzebowe, wyrównawcze, jednorazowe odszkodowania powypadkowe, świadczenia rehabilitacyjne oraz świadczenia zdrowotne z zakresu stomatologii, szczepień ochronnych i zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne z tytułu skutków wypadków przy pracy lub chorób zawodowych (wzrost o 3,2 % do p.w. 2004 r.),
- 1.580.424 tys. zł (18,6%) na świadczenia finansowane z dotacji celowej, zlecone Zakładowi do wypłaty na mocy odrębnych przepisów, tj. m.in. ryczałty energetyczne, dodatki kombatanckie, dodatki kompensacyjne, świadczenia pieniężne dla osób, które służbę wojskową odbywały w kopalni, świadczenia dla osób deportowanych i osadzonych w obozach pracy przymusowej oraz deputaty węglowe dla emerytów i rencistów kolejowych (wzrost o 1,0% do p.w. 2004 r.),
- 25.843 tys. zł (0,3%) na odsetki za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczeń lub ich wypłacie (wzrost o 5,6% do p.w. 2004 r.), w tym 1.479 tys. zł na odsetki podlegające refundacji z dotacji celowej.

Na zasiłki chorobowe zaplanowane zostały środki w kwocie 3.927.364 tys. zł., z tego: 3.599.878 tys. zł finansowane z funduszu chorobowego i 327.486 tys. zł z funduszu wypadkowego. Wprowadzona w 2004 r. zmiana przepisów prawnych, dotycząca wypłaty wynagrodzenia za pierwszy dzień niezdolności do pracy trwającej nie dłużej niż 6 dni spowodowała, w porównaniu z 2003 r., znaczny wzrost liczby krótkich zwolnień lekarskich, tj. do 6 dni i spadek liczby zwolnień trwających 7 - 10 dni i w rezultacie zmniejszenie poziomu absencji chorobowej. Liczba dni absencji chorobowej ogółem w okresie 8 miesięcy 2004 r. zmniejszyła się, w porównaniu z analogicznym okresem 2003 r., o 6,0 mln (o 5,6%) i wyniosła 102,4 mln dni, przy czym 62,4% stanowiły zasiłki

chorobowe sfinansowane ze środków FUS (spadek o 3,6%), a 37,6% z funduszy zakładów pracy z powodu choroby trwającej łącznie do 33 dni w ciągu roku kalendarzowego (spadek o 8,7%). Na 2005 r. liczbę dni zasiłków chorobowych oszacowano na poziomie 96,7 mln (p.w. 2004 r. 99,8 mln).

Plan wydatków w zakresie zasiłków chorobowych oraz świadczeń rehabilitacyjnych uwzględnia skutki finansowe wynikające ze zmian przepisów prawnych, wprowadzonych od 1 lipca 2004 r. (dotyczących m.in. obniżenia najwyższej dopuszczalnej podstawy wymiaru zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego z kwoty 200% do kwoty 100% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, ogłaszanego do celów emerytalnych) oraz skutki finansowe prognozowanej na 2005 r. racjonalizacji wydatków na zasiłki chorobowe przewidzianej w „Programie uporządkowania i ograniczenia wydatków publicznych”. Projektowana nowelizacja ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. Nr 60, poz. 636, ze zm.) zakłada zmniejszenie wydatków na świadczenia pieniężne z tytułu choroby m.in. w wyniku: likwidacji możliwości przedłużenia okresu zasiłkowego o 3 miesiące, ustalania podstawy wymiaru zasiłków z okresu 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających powstanie niezdolności do pracy dla wszystkich ubezpieczonych. Przewiduje się, że oszczędności z tych tytułów wyniosą ok. 150 mln zł.

Wydatki na zasiłki macierzyńskie zaplanowano w kwocie 954.037 tys. zł, przy oszacowanej liczbie dni zasiłkowych na poziomie 22,2 mln, która uwzględnia wzrost urodzeń o 1,2%, co wynika z tendencji obserwowanych w 2004 r. W planie na 2005 r. przyjęto prognozę liczby urodzeń na poziomie 361 tys., przy przewidywanej w 2004 r. ok. 357 tys.

Plan wydatków na zasiłki pogrzebowe w kwocie 1.367.667 tys. zł uwzględnia liczbę zasiłków na poziomie 288,3 tys., którą zaplanowano na podstawie występującej tendencji liczby zgonów.

Przeciętne wysokości zasiłków: chorobowych, macierzyńskich, opiekuńczych, wyrównawczych, pogrzebowych, świadczeń rehabilitacyjnych oraz jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych zaplanowano z uwzględnieniem prognozowanej dynamiki przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej (105,1%).

Natomiast plan wydatków na świadczenia pieniężne finansowane z dotacji celowej uwzględnia:

- wzrost cen nośników energii w odniesieniu do ryczałtów energetycznych,
- wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych emerytów i rencistów w odniesieniu wysokości deputatów węglowych dla emerytów i rencistów kolejowych,
- skutki finansowe wynikające z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2004 r., dotyczącego odstąpienia w 2002 r. od waloryzacji dodatku kombatanckiego.

Ponadto wydatki oszacowano przy braku w 2005 r. waloryzacji wysokości świadczeń oraz bez uwzględnienia skutków finansowych wejścia w życie ustawy przyznającej prawo do świadczeń dla cywilnych ofiar wojny.

Przewidywane wykonanie 2004 r. oraz projekt planu na 2005 r. w zakresie wybranych pozycji pozostałych świadczeń ilustruje poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Przewidywane wykonanie w 2004 r.	Projekt planu na 2005 r.	3 : 2
	tys. zł		%
1	2	3	4
Ogółem pozostałe świadczenia	8.251.974	8.484.132	102,8
w tym:			
1. Zasiłki chorobowe	3.889.704	3.927.364	101,0
2. Zasiłki macierzyńskie	889.079	954.037	107,3
3. Zasiłki pogrzebowe	1.291.875	1.367.667	105,9
4. Ryczałty energetyczne	538.210	531.520	98,8

Wydatki bieżące

Wydatki bieżące Funduszu zaplanowano w kwocie 145.740 tys. zł. Wydatki te obejmują m. in. koszty obsługi świadczeń wypłacanych z FUS zleconych Zakładowi do realizacji w kwocie 27.540 tys. zł (stanowiące przychody ZUS), odpłatność dla płatników składek za zadania związane z wypłatą świadczeń z ubezpieczenia chorobowego oraz wydatki na prewencję rentową i wypadkową.

Wydatki na prewencję rentową zostały ustalone w kwocie 115.000 tys. zł. W ramach tych środków leczeniu rehabilitacyjnemu zostanie poddanych ok. 64,8 tys. ubezpieczonych. Koszty leczenia rehabilitacyjnego, zwrot kosztów przejazdu na rehabilitację wymienionej liczby ubezpieczonych oraz koszty na opłaty miejscowe szacuje się na kwotę 114.300 tys. zł. Natomiast na pozostałe wydatki

związane z prowadzeniem prewencji rentowej planuje się przeznaczyć 700 tys. zł, (m. in. na opracowanie zleconych tematów – badania i

analizy przyczyn niezdolności do pracy oraz na finansowanie innych działań dotyczących prewencji rentowej, m. in. szkolenia, konferencje).

Wydatki na prewencję wypadkową zostały ustalone w kwocie 1.250 tys. zł i przeznaczone są na finansowanie działalności związanej z zapobieganiem wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym, głównie poprzez upowszechnianie wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe (m. in. organizowanie prac naukowo – badawczych, szkoleń oraz rozprowadzanie publikacji).

Odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Wysokość odpisu z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na działalność Zakładu w 2005 r. została określona w projekcie ustawy budżetowej na rok 2005 w kwocie **3.340.000 tys. zł**, co stanowi 2,99% planowanych przychodów FUS.

Uwzględniając przyjętą w projekcie ustawy budżetowej wysokość odpisu z FUS na działalność Zakładu – opracowano projekt planu finansowego ZUS na 2005 r. w zakresie przychodów własnych i kosztów działalności bieżącej oraz wydatków inwestycyjnych, przyjmując następujące założenia:

- 1) aktualny stan prawny i organizacyjny Zakładu,
- 2) planowany na 2005 r. średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych,
- 3) prognozowane przeciętne wynagrodzenie dla gospodarki narodowej,
- 4) prognozowane zatrudnienie w gospodarce narodowej,
- 5) planowaną liczbę świadczeniobiorców obsługiwanych przez jednostki ZUS,
- 6) wskaźnik naliczania kosztów poboru i dochodzenia składek na otwarte fundusze emerytalne – w wysokości **0,8%** przypisu składek na to ubezpieczenie,
- 7) składkę na ubezpieczenie zdrowotne w 2005 r. w wysokości **8,5%** podstawy jej wymiaru,
- 8) wprowadzenie z dniem 1 stycznia 2005 r. II instancji w postępowaniu orzeczniczym ZUS (przyjęto, iż w skali kraju zostanie utworzonych 115 komisji lekarskich),

- 9) kontynuację zadań, co do których Zakład został zobowiązany wcześniejszymi ustawami, związanych m.in. z:
- likwidacją Funduszu Alimentacyjnego,
 - obsługą rent socjalnych przejętych w 2003r. z ośrodków pomocy społecznej,
 - obsługą zasiłków i świadczeń przedemerytalnych przejętych w 2004 r. z powiatowych urzędów pracy,
 - dostosowaniem zadań ZUS do realizacji Rozporządzeń Wspólnotowych, w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej,
 - przekazywaniem informacji do ubezpieczonych o zaewidencjonowanych na ich kontach składkach na ubezpieczenie emerytalne,
 - ustalaniem kapitału początkowego dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.,
 - dalszym wprowadzaniem danych do systemu KSI, zmierzającym do umożliwienia poprawnego rozliczenia kont płatników składek oraz scalaniem i rozcalaniem kont płatników składek i kont ubezpieczonych,
 - obsługą płatników składek w zakresie uregulowań wynikających z ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- 10) dalszą racjonalizację wydatków ZUS, m.in. poprzez przyjęcie, że:
- w 2005 r. nie będzie przyrostu etatów kalkulacyjnych, a realizacja zadań dodatkowych (w tym wprowadzenie II instancji w orzecznictwie lekarskim) następować będzie poprzez restrukturyzację obecnego stanu zatrudnienia,
 - wynagrodzenia osobowe wzrosną jedynie z tytułu zakładanego wzrostu płac w gospodarce narodowej, czyli o regulaminowe podwyżki płac,
 - wydatki inwestycyjne zostaną ograniczone tylko do poziomu odpisów amortyzacyjnych, tj. w kwocie 315.371 tys. zł.

Przychody własne Zakładu na 2005 r. zostały zaplanowane w ogólnej kwocie 425.972 tys. zł, z czego:

- 351.707 tys. zł przypada na przychody uzyskiwane z tytułu wykonywania zadań zleconych Zakładowi. Przychody z tytułu zadań zleconych Zakładowi do realizacji uregulowane są przepisami ustawowymi, ustalającymi wysokość prowizji (opłat) pobieranych przez ZUS za swoje usługi. W większości wysokość tych prowizji waha się od 0,20 % do 1,2 % i często nie pokrywa kosztów związanych z tymi operacjami (np. przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenie zdrowotne).

Przychody za wykonywane zadania zlecone obejmują głównie:

- prowizje z tytułu poboru i dochodzenia składek na:
 - Fundusz Pracy,
 - Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,
 - ubezpieczenie zdrowotne w NFZ,
 - otwarte fundusze emerytalne (OFE),
- należności związane z obsługą:
 - zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych,
 - świadczeń wypłacanych na rzecz kombatantów,
 - świadczeń zbiegowych realizowanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
 - rent socjalnych,
 - zasiłków i świadczeń przedemerytalnych,
 - Funduszu Alimentacyjnego (w likwidacji),
 - rent zagranicznych,
 - wypłat ekwiwalentów i deputatów węglowych dla emerytów i rencistów (górnictwych i kolejowych),
- 74.265 tys. zł stanowią pozostałe przychody własne Zakładu, z czego:
 - 45.125 tys. zł (102,6% do p.w. 2004 r.) stanowią przychody uzyskiwane ze sprzedaży własnych produktów i materiałów oraz z tytułu zwrotu kosztów egzekucyjnych,
 - 4.839 tys. zł (38,5% do p.w. 2004 r.) stanowią przychody finansowe uzyskiwane z odsetek od środków pieniężnych przechowywanych w banku,
 - 24.301 tys. zł (88,6% do p.w. 2004 r.) stanowią przychody operacyjne uzyskiwane głównie za terminowe wpłacanie podatku dochodowego od osób fizycznych, zwrotu zasądzonych kosztów postępowań sądowych, wpływów z dzierżawy budynków itp.

Koszty działalności bieżącej Zakładu na 2005 r. zostały oszacowane na łączną kwotę 3.907.840 tys. zł (tj. 105,5% do p.w. 2004 r.), a bez amortyzacji naliczanej w koszty wg stawek – 3.592.469 tys. zł.

Planowane koszty uwzględniają realizację zadań bieżących, jak i zadań dodatkowych, nałożonych na Zakład w 2004 r. (jak przejęcie zasiłków i świadczeń przedemerytalnych), a także tych do wdrożenia których został zobowiązany od 1 stycznia 2005 r. (jak dwuinstancyjność w postępowaniu orzecznictwym). Najpoważniejszą pozycję w kosztach działalności bieżącej Zakładu stanowią wydatki na zakupy materiałów i usług, które zostały oszacowane na 2005 r. na kwotę 1.571.234 tys. zł, co oznacza wzrost do p.w. 2004 r. o 3,8%,

przy zakładanej inflacji na poziomie 3%. Stanowią one w strukturze wydatków bieżących 40,2%. Główne pozycje w wydatkach na zakupy materiałów i usług stanowią:

- wydatki ponoszone na opłaty pocztowe i bankowe, które zostały oszacowane na kwotę 572.221 tys. zł (tj. o 3% niższą od p.w. 2004 r.), z czego:
 - 428.676 tys. zł dotyczy wydatków ponoszonych na opłaty związane z przekazywaniem świadczeń; ich wzrost o 5,6% w stosunku do p.w. 2004 r. wynika z zakładanego wzrostu stawki opłat o planowaną inflację, a także ze wzrostu liczby świadczeń, głównie w wyniku przejęcia przez ZUS w br. zasiłków i świadczeń przedemerytalnych z powiatowych urzędów pracy,
 - 143.545 tys. zł dotyczy wydatków ponoszonych głównie na opłaty za korespondencję, które są niższe od p.w. br. o 22,1%, z uwagi na brak waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych w 2005 r. (nie będzie wysyłki decyzji o zmianie wysokości świadczeń), a także przyjęte założenia odnośnie wprowadzenia legitymacji dla emerytów i rencistów (w związku z tym w planie zostały zabezpieczone środki na wysyłkę odcinków emerytalno-rentowych do świadczeniobiorców, którym świadczenia są przekazywane na rachunki bankowe – tylko na I półrocze),
- usługi związane z przetwarzaniem danych w kwocie 535.916 tys. zł (wzrost do p.w. 2004 r. o 8,9%), które wynikają z niezbędnych potrzeb związanych z informatyzacją Zakładu, z czego:
 - 342.678 tys. zł (wzrost do p.w.br. o 15,6 %) dotyczy różnych usług informatycznych realizowanych na rzecz zadań wykonywanych przez Centralę Zakładu, z tego :
 - koszty administrowania systemem informatycznym – 138.400 tys. zł,
 - koszty nadzoru gwarancyjnego – 55.550 tys. zł,
 - usługi ZETO związane m.in. z modyfikacją, eksploatacją oraz konserwacją systemów emerytalno-rentowych oraz przystosowaniem tych systemów do przepisów wynikających z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej – 28.500 tys. zł,
 - usługi świadczone przez inne podmioty – 120.228 tys. zł dotyczące głównie opieki serwisowej eksploatowanych oprogramowań komputerowych oraz usług Centrum Certyfikacji,
 - 189.369 tys. zł dotyczy usług ZETO dla oddziałów ZUS, związanych głównie z bieżącą eksploatacją systemów emerytalno-rentowych (spadek o 3,2 % w stosunku do p.w. 2004r, wynikający z wynegocjowania obniżenia stawek jednostkowych za usługi w roku bieżącym o 8,8 %),

- 3.869 tys. zł dotyczy modyfikacji systemów informatycznych, w związku z wprowadzaniem II instancją w postępowaniu orzecznictwym,
- usługi remontowe oszacowano na łączną kwotę 107.971 tys. zł (wzrost do p.w. 2004 r. o 14,7 %), z czego:
 - 22.228 tys. zł dotyczy usług remontowych pomieszczeń i budynków w zakresie napraw bieżących i konserwacji oraz remontów okresowych,
 - 85.743 tys. zł dotyczy usług remontowo-konserwacyjnych urządzeń, które wzrastają o 11.725 tys. zł (o 15,8 %). Usługi te obejmują głównie naprawy i konserwacje sprzętu komputerowego oraz urządzeń poligraficznych, pojazdów samochodowych i pozostałych urządzeń. Wzrost kosztów w tym zakresie dotyczy przede wszystkim usług i napraw sprzętu komputerowego w Centrali ZUS (o 10.349 tys. zł) i wynika z zawartych umów na świadczenie tych usług,
- zużycie materiałów na 2005 r. zostało oszacowane na kwotę 76.357 tys. zł, tj. na poziomie br. (99,6 % do p.w. 2004 r.). Przy ustalaniu kosztów zakupu materiałów kierowano się rygorami oszczędnościowymi, ograniczającymi ich zużycie do niezbędnego minimum. Jednakże wzrost zadań na 2005 r. nie pozwala na dalsze ich obniżanie,
- wydatki na zakup energii (które obejmują energię elektryczną, ciepłą, gaz i wodę) oszacowano na kwotę 44.589 tys. zł, co oznacza wzrost do roku bieżącego o 2.775 tys. zł (o 6,6%). Wzrost ten wiąże się głównie z uwzględnieniem podwyżek cen na poszczególne rodzaje energii oraz przyrostem powierzchni budynków w jednostkach ZUS (o 1,1%),
- koszty usług telekomunikacyjnych oszacowano na łączną kwotę 71.859 tys. zł, z czego: 39.360 tys. zł stanowią opłaty za dzierżawę łączy teletransmisyjnych, a 32.499 tys. zł stanowią koszty usług telefonicznych (które wzrastają do p.w. 2004 r. o 3,3%),
- koszty najmu oraz utrzymania budynków i pomieszczeń, obejmujące głównie najem i dzierżawę pomieszczeń, usługi związane z zapewnieniem właściwego utrzymania czystości w budynkach i pomieszczeniach oraz dozór i ochronę mienia – określone zostały na łączną kwotę 66.725 tys. zł, co oznacza wzrost do p.w. 2004 r. (o 7,1%), tj. o kwotę 4.441 tys. zł (w tym 2.596 tys. zł dotyczy dwuinstancyjności w postępowaniu orzecznictwym).
- inne usługi obce oszacowano na łączną kwotę 93.731 tys. zł (wzrost o 1,2%), z czego:
 - 53.920 tys. zł stanowią koszty obsługi świadczeń zbiegowych realizowanych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia

Społecznego (przy założeniu braku waloryzacji świadczeń od 1 marca 2005 r.),

- 29.650 tys. zł stanowią koszty usług w Centrali ZUS, obejmujące m.in. usługi audytorskie (14.630 tys. zł, t. j. na opracowanie outsourcingu zapasowego Centralnego Ośrodka Obliczeniowego – 12.000 tys. zł, audytu zewnętrznego KSI – 1.830 tys. zł oraz audytu sprawozdań finansowych Zakładu – 800 tys. zł), usługi consultingowe, badania i ekspertyzy (1.913 tys. zł głównie na opracowanie map biznesowych), usługi poligraficzne (3.302 tys. zł dotyczące druków formularzy, w tym zwolnień lekarskich – ZLA, druku kopert C-6 związanych z akcją powiadomienia ubezpieczonych o stanie kont, druku kart plastikowych z hologramem do legitymacji emeryta – rencisty), usługi szkoleniowe dla użytkowników i administratorów KSI (8.050 tys. zł), usługi gastronomiczne związane ze szkoleniami (810 tys. zł) oraz pozostałe usługi (945 tys. zł) tj. pralnicze, transportowe, związane z emisją przez TV programów edukacyjno-szkoleniowych itp.,
- 10.161 tys. zł dotyczy kosztów usług ponoszonych przez oddziały ZUS, głównie w zakresie usług transportowych, poligraficznych, pralniczych, introligatorskich, dotyczących ogłoszeń, dezynfekcji i deratyzacji, kontroli stanu technicznego obiektów i urządzeń, przeglądów samochodowych, tłumaczeń, archiwizowania itp.,
- usługi zdrowotne dla osób ubiegających się o świadczenia rentowe zaplanowano na kwotę 1.865 tys. zł (przy p.w. 2004 r. w kwocie 1.400 tys. zł). Kwota ta uwzględnia dodatkowe potrzeby wynikające z tworzonej II instancji w postępowaniu orzecznictwem. Są to koszty badań dodatkowych i obserwacji szpitalnych osób ubiegających się o krajowe i zagraniczne świadczenia rentowe. Wydatki te są znacznie zróżnicowane w poszczególnych latach (np. w 2001r. wyniosły 1.406 tys. zł, a w 2003r. – 1.159 tys. zł), bowiem kierowanie przez lekarzy osób ubiegających się o świadczenia rentowe na dodatkowe badania i obserwacje szpitalne występuje nieregularnie.

Następną co do wielkości pozycję wśród kosztów działalności Zakładu stanowią wynagrodzenia - 39,2% , tj. 1.533.380 tys. zł, z czego:

- wynagrodzenia osobowe – 1.509.825 tys. zł, które wzrastają jedynie z tytułu zakładanego wzrostu płac w gospodarce narodowej, czyli o regulaminowe podwyżki płac pracowników. W związku z założoną na 2005 r. dalszą racjonalizacją wydatków ZUS – przyjęto, iż na 2005 r. nie jest planowany przyrost etatów kalkulacyjnych i wynagrodzeń z tytułu dodatkowych zadań (wprowadzenie dwuinstancyjności w orzecznictwie lekarskim, obsługa zasiłków i świadczeń przedemerytalnych). Ich realizacja

następować będzie poprzez restrukturyzację obecnego stanu zatrudnienia.

Wprowadzenie z dniem 1 stycznia 2005 r. II instancji w postępowaniu orzeczniczym ZUS wymagać będzie utworzenia w skali kraju 115 komisji lekarskich, przy czym każda komisja orzekać będzie w składzie 3 – osobowym, co wymaga zatrudnienia 345 lekarzy – członków komisji oraz 115 pracowników administracyjnych, w celu zapewnienia obsługi tych komisji, tj. po 1 pracowniku na każdą komisję.

- pozostałe wynagrodzenia w kwocie 23.555 tys. zł, które dotyczą głównie wynagrodzeń wypłacanych lekarzom i psychologom za przeprowadzane badania i wydawane opinie (do celów rentowych) oraz wynagrodzeń dla wykładowców za przeprowadzane szkolenia.

Wydatki pochodne od wynagrodzeń w łącznej kwocie 292.891 tys. zł zostały naliczone proporcjonalnie do wynagrodzeń i obejmują składki na ubezpieczenia społeczne w kwocie 256.429 tys. zł oraz składki na Fundusz Pracy w kwocie 36.462 tys. zł.

Koszty amortyzacji zostały oszacowane na łączną kwotę 323.663 tys. zł, przy czym 315.371 tys. zł stanowią odpisy amortyzacyjne od środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, naliczone wg stawek, a 8.292 tys. zł stanowią wydatki na zakupy uzupełniające w zakresie wyposażenia w niskocenne środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, które podlegają umorzeniu w pełnej wysokości, w m-cu wydania ich do użytkowania. Koszty zakupu dodatkowego wyposażenia wiążą się z doposażaniem jednostek w sprzęt oraz wyposażaniem stanowisk pracy, w tym gabinetów dla powoływanych komisji lekarskich.

Pozostałe koszty działalności bieżącej Zakładu zostały oszacowane na łączną kwotę 186.672 tys. zł. Ich wzrost do p.w. 2004 r. o 12,5% wynika głównie ze wzrostu podatków i opłat (w tym opłat licencyjnych, kosztów egzekucyjnych, wpłat na PFRON) oraz kosztów stawiennictwa w związku z dwuinstancyjnością w orzekaniu.

Na pozostałe koszty działalności bieżącej Zakładu składają się m.in.:

- podatki i opłaty na łączną kwotę 97.231 tys. zł, z czego: 43.616 tys. zł stanowią opłaty licencyjne wynikające z zawartych umów, 24.000 tys. zł – opłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, 23.000 tys. zł – koszty egzekucyjne i komornicze ponoszone w związku z egzekucją należności Zakładu, pozostałe – 6.615 tys. zł dotyczące m.in. podatku od nieruchomości, od środków transportu, opłat za wieczyste użytkowanie gruntu, składki na rzecz organizacji

międzynarodowych, do których należy Zakład oraz innych opłat lokalnych,

- odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, które zostały naliczone stosownie do obowiązujących przepisów, na łączną kwotę 38.066 tys. zł,
- świadczenia rzeczowe wynikające z przepisów bhp lub ekwiwalenty za te świadczenia, które oszacowano na łączną kwotę 2.625 tys. zł,
- koszty szkoleń pracowników Zakładu, które zostały określone na kwotę 5.836 tys. zł i wiążą się głównie z wdrażaniem nowych przepisów dotyczących zadań realizowanych przez ZUS oraz wdrażaniem systemów informatycznych objętych Kompleksowym Systemem Informatycznym ZUS,
- inne świadczenia na rzecz pracowników zaplanowane na kwotę 1.747 tys. zł, obejmujące głównie koszty profilaktycznych okresowych badań pracowniczych,
- inne pozostałe koszty rodzajowe oszacowane na łączną kwotę 35.487 tys. zł, które obejmują koszty stawiennictwa osób wzywanych w postępowaniu przed organami rentowymi oraz wzywanych na badania lekarskie w kwocie 16.452 tys. zł (ich wzrost w 2005 r. wynika z wprowadzanej dwuinstancyjności w orzecznictwie lekarskim), podróże służbowe krajowe w kwocie 14.865 tys. zł (dotyczące głównie przejazdów związanych z kontrolą zakładów pracy oraz szkoleniem pracowników), podróże służbowe zagraniczne w kwocie 650 tys. zł oraz różne opłaty i składki w kwocie 3.520 tys. zł (które dotyczą głównie kosztów ubezpieczeń majątkowych).

Wydatki inwestycyjne na 2005r. zostały przyjęte w wysokości 315.371 tys. zł. tj., zostały ograniczone do poziomu odpisów amortyzacyjnych.

W odniesieniu do zadań budowlanych kierowano się zasadą zabezpieczenia środków na zadania, dla których podpisano umowy z wykonawcami robót, rozpoczęto postępowania przetargowe, wydane zostały upoważnienia na realizację zadań. Ponadto uwzględniono zadania niezbędne ze względu na konieczność poprawy warunków bezpieczeństwa pracy (nowe wymagania p. poż.), dostosowania budynków do obowiązujących przepisów w zakresie instalacji elektrycznych, likwidacji barier architektonicznych dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

W zakresie zakupów inwestycyjnych zabezpieczono przede wszystkim środki na realizację umowy z GRI i na zadania związane z rozszerzaniem funkcjonalności systemu informatycznego oraz na

zadania związane głównie z poprawą warunków pracy (sprzęt poligraficzny, środki transportu, urządzenia techniki biurowej) oraz zapewnieniem bezpieczeństwa osób i obiektów.

Wydatki na działalność inwestycyjną w 2005 r. obejmują m.in. takie zadania, jak:

1) W zakupach scentralizowanych dla KSI:

- umowa z GRI (kontynuacja) 93.900 tys. zł,
- rozbudowa zasobów pamięci masowej do komputera centralnego 31.880 tys. zł,
- odtworzenie serwerów Microsoft (w tym licencje) 13.000 tys. zł,
- rozbudowa sieci LAN/WAN 4.000 tys. zł,
- dostawa i wdrożenie oprogramowania badającego bezpieczeństwo sieci teleinformatycznej ZUS – terenowe jednostki organizacyjne 16.000 tys. zł.

2) W zadaniach budowlanych:

- rozbudowa II Inspektoratu Miejskiego w Poznaniu 16.816 tys. zł,
- budowa obiektu dla potrzeb Centralnego Ośrodka Obliczeniowego i Centrali ZUS w Warszawie 15.000 tys. zł,
- modernizacja obiektu dla OZUS w Krakowie 13.410 tys. zł,
- modernizacja obiektu OZUS w Bydgoszczy 8.200 tys. zł.

Pozostałe wydatki

Koszty obsługi kredytów

Koszty, które w 2005 r. zostaną poniesione na spłatę odsetek z tytułu zaciągniętych kredytów w bankach komercyjnych oszacowano na kwotę 523.759 tys. zł. Przewidywany stan zobowiązań FUS na koniec 2005 r. z tytułu zaciągniętych kredytów komercyjnych wyniesie 7.335.624 tys. zł (patrz również punkt 5 *Informacji dodatkowej*).

Rezerwy i odpisy aktualizujące wartości należności

W tegorocznym projekcie planu finansowego uwzględniono utworzenie szeregu rezerw na zobowiązania oraz odpisów aktualizujących należności. Ich kwoty są zapisem memoriałowym (księgowym) i nie stanowią wydatków tj. nie wiążą się z rzeczywistym wydatkowaniem środków. Ich utworzenie jest niezbędne ze względu na wymagania ustawy o rachunkowości, do której stosowania zobowiązany jest fundusz.

Koszty w tej grupie zaplanowano na 1.954.418 tys. zł. Największą pozycję stanowią odpisy na należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 979.652 tys. zł oraz planowane umorzenia należności w kwocie 919.663 tys. zł. Pozostałe pozycje to rezerwy na zobowiązania dotyczące rozliczeń międzyokresowych z tytułu świadczeń oraz wniosków w trakcie rozpatrywania przez oddziały ZUS oraz sądy. Odpis na należności z tytułu odsetek od składek na ubezpieczenia społeczne jest przyjmowany w wysokości 100% kwoty należności, w związku z tym należności netto (tj. po uwzględnieniu odpisu) z tego tytułu wynoszą 0 (zero) i ich zmiany nie są wykazywane pośród przychodów i kosztów.

Sytuacja finansowa

Przyjmując planowany na początek 2005 r. stan Funduszu w kwocie -14.521.530 tys. zł oraz przychody (wg przypisu) w wysokości 111.938.842 tys. zł, wydatki w kwocie 112.557.559 tys. zł, sfinansowanie emerytur i rent terminu „1” stycznia 2006 roku przekazaną zaliczkowo dotacją roku 2006 oraz przekazanie dotacji z budżetu państwa w 2004 r. i 2005 r. w pełnej wysokości przewiduje się, że stan Funduszu na koniec 2005 r. wyniesie -15.140.247 tys. zł, ponadto:

- 56.054 tys. zł stanowić będą środki pieniężne,
- 1.632.497 tys. zł należności, głównie z tytułu nie uregulowanych składek na ubezpieczenia społeczne oraz rozliczeń z urzędami pocztowymi z tytułu przekazywania środków pieniężnych w grudniu 2005 r. na wypłatę emerytur i rent pierwszego terminu stycznia 2006 r.,
- 16.828.798 tys. zł zobowiązania, przede wszystkim z tytułu zaciągniętych kredytów w bankach komercyjnych, nie uregulowania zaległości wobec OFE za lata 1999 - 2003 oraz przekazywania podatku dochodowego od osób fizycznych i składek na ubezpieczenie zdrowotne w miesiącu następnym po miesiącu, w którym wypłaca się świadczenia (patrz również punkt 6 *Informacji dodatkowej*).

Należy także podkreślić, że przewidywane przychody własne oraz kwota dotacji w 2004 r. nie zapewnią pełnego pokrycia wydatków FUS. W celu zapewnienia płynności wypłat świadczeń emerytalno-rentowych niezbędne będzie w tym roku pozyskanie dodatkowych środków finansowych przez zaciągnięcie kredytów w bankach komercyjnych.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych - część ubezpieczeniowa

Wbrew swojej nazwie, Fundusz Ubezpieczeń Społecznych nie jest w całości funduszem o charakterze ubezpieczeniowym. Oznacza to, że nie wszystkie wypłacane świadczenia trafiają do osób, które jako ubezpieczeni odprowadzały składki do FUS (i być może ciągle je odprowadzają). Pośród wypłacanych przez Fundusz świadczeń istnieje grupa takich, które są przyznawane nie z racji tego, że ich beneficjent był ubezpieczony lecz z innych powodów. Wypłatę tych świadczeń - tzw. pozaubezpieczeniowych - z różnych, najczęściej technicznych, przyczyn zlecono FUS. Świadczenia te obejmują między innymi emerytury i renty inwalidów wojennych i wojskowych oraz kombatantów, ryczałty energetyczne, dodatki kombatanckie i świadczenia w wysokości dodatków i inne. Jednocześnie, aby nie obciążać kosztami tych świadczeń bieżących składek Fundusz otrzymuje z budżetu państwa dotację celową w kwocie równej tym wypłatom. W efekcie tego zabiegu bilans FUS nie ulega zmianie.

Niestety, zabieg ten ma także negatywne konsekwencje. Wprowadzenie dodatkowych, nieubezpieczeniowych wydatków i przychodów znacznie zaciemnia obraz procesów zachodzących w Funduszu i może powodować fałszywe przekonanie o skali jego zapotrzebowania na dotację. Jeżeli bowiem z jakichś przyczyn ulegnie zmianie kwota wypłacanych świadczeń pozaubezpieczeniowych, w konsekwencji wzrośnie także kwota niezbędnej dotacji z budżetu państwa. Może więc powstać mylne przekonanie o pogorszeniu sytuacji w systemie ubezpieczeń społecznych, mimo iż nie doszło w nim do żadnych zmian.

W planie na rok 2005 wydatki pozaubezpieczeniowe zaplanowano w kwocie 3.557.844 tys. zł odpowiadającej 3,2% całości kosztów FUS. Jednak porównując tę kwotę z dotacją z budżetu państwa przekonujemy się, że stanowi ona aż 19,1% tej pozycji. Obrazuje to skalę możliwego zniekształcenia obrazu systemu ubezpieczeń społecznych wynikającego z obsługiwanego przez FUS świadczeń nie mających charakteru ubezpieczeniowego. Z tej przyczyny oprócz prezentacji kosztów i przychodów Funduszu w całości, w niniejszym opracowaniu zaprezentowano również zestawienie, w którym pozostawiono wyłącznie ich ubezpieczeniową część. Po stronie przychodów wyeliminowano dotację celową, natomiast po stronie kosztów wydatki z niej finansowane. Poniższa tabela prezentuje zestawienie sporządzone właśnie w taki sposób (kol. 5), dodatkowo zamieszczono w niej także projekt planu FUS w tradycyjnym ujęciu (kol. 7).

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Treść	2003 r.	PW 2004 r.	3 : 2 %	Ujęcie ubezpiecze- niowe 2005 r.	5 : 3 %	Projekt planu, całość FUS, 2005 r.
1	2	3	4	5	6	7
Przychody - przypis	97.832.289	104.312.722	106,6	108.380.998	103,9	111.938.842
- wpływy	95.059.230	101.754.222	107,0	107.099.974	105,3	110.657.818
Dotacja uzupełniająca z budżetu państwa	14.856.708	17.312.372	116,5	15.088.476	87,2	15.088.476
Dotacja celowa z budżetu państwa	-	-	-	-	-	3.557.844
Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE	9.867.983	10.264.333	104,0	11.293.791	110,0	11.293.791
Składki na ubezpieczenia społeczne						
- przypis	72.192.550	75.528.342	104,6	81.444.740	107,8	81.444.740
- wpływy	69.725.815	73.631.348	105,6	80.181.526	108,9	80.181.526
Inne przychody własne						
- przypis	915.048	1.207.675	132,0	553.991	45,9	553.991
- wpływy	608.724	546.169	89,7	536.181	98,2	536.181
Wydatki	100.852.365	106.304.195	105,4	108.999.715	102,5	112.557.559
Transfery na rzecz ludności	96.562.153	101.235.517	104,8	103.063.338	101,8	106.593.642
- emerytury i renty	89.828.871	94.549.518	105,3	96.161.109	101,7	98.109.510
- pozostałe świadczenia	6.733.282	6.685.999	99,3	6.902.229	103,2	8.484.132
Wydatki bieżące	279.604	96.757	34,6	118.200	122,2	145.740
Odpis na działalność ZUS	1.850.000	2.843.897	153,7	3.340.000	117,4	3.340.000
Koszt obsługi kredytów	152.299	317.319	208,4	523.759	165,1	523.759
Rezerwy i odpisy aktualizujące stan należności	2.008.309	1.810.705	90,2	1.954.418	107,9	1.954.418

Powyższe zestawienie pozwala dostrzec, że dołączenie świadczeń pozaubezpieczeniowych pogarsza obraz zmian zachodzących w FUS w planie na rok 2005. Dynamika dochodów ubezpieczeniowych jest wyższa niż całości dochodów FUS (w 2005 r. 3,9% wobec 3,8% wg przypisu i odpowiednio 5,3% oraz 5,1% wg wpływu). Wynika to z bardzo nieznacznego tempa wzrostu dotacji przekazywanej na wypłatę świadczeń pozaubezpieczeniowych. Należy zwrócić uwagę, że podczas gdy dotacja w tej części wzrasta, dotacja do systemu ubezpieczeniowego maleje znacznie, o 12,8% w stosunku do roku 2004, tak więc gdyby Fundusz nie finansował świadczeń pozaubezpieczeniowych spadek dotacji byłby większy niż obserwujemy w obecnej sytuacji (o 10,5%).

Wpływ czynników makroekonomicznych na sytuację finansową Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Sytuacja finansowa Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest w dużym stopniu uzależniona od kondycji gospodarki. W związku z tym odchylenia rzeczywistego wykonania przychodów i wydatków od planowanych zależą od trafności prognoz dotyczących wskaźników ekonomicznych, będących podstawą tworzenia planów finansowych. Najważniejszymi wskaźnikami z punktu widzenia przygotowania planu finansowego FUS są przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz zatrudnienie w gospodarce narodowej. Dokonano więc symulacji najważniejszych pozycji planu finansowego przy założeniu odmiennego ukształtowania się tych wskaźników.

W planie finansowym na 2005 r. przyjęto wzrost zatrudnienia o 1% w stosunku do 2004 r. W latach poprzednich obserwowano systematyczny spadek zatrudnienia, mimo planowanego odwrócenia niekorzystnej tendencji. W przeprowadzonej symulacji przyjęto, że przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej w 2005 r. pozostałoby na takim samym poziomie jak w 2004 r., pozostałe parametry pozostawiając bez zmian. W efekcie takiego rozwoju sytuacji ekonomicznej stan Funduszu na koniec 2005 r. byłby niższy niż ujęty w planie finansowym o ok. 892 mln zł., głównie wskutek zmniejszenia wpływów z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne. **Zasłaby konieczność zaciągnięcia w 2005 r. kredytów na kwotę 811,3 mln zł** w miejsce planowanej spłaty 92,2 mln zł, co oznacza że na koniec tego roku zadłużenie wyniosłoby 8.239,1 mln zł. Różnica pomiędzy obniżeniem stanu FUS a wzrostem zapotrzebowania na kredyty wynika z faktu, że stan Funduszu zależy, w odróżnieniu od potrzeb gotówkowych, również od przychodów i wydatków memoriałowych (a więc po stronie przychodów od przypisu, a nie od wpływów, a po stronie wydatkowej m. in. od stanu rezerw i odpisów). Podstawowe wyniki tej symulacji prezentuje poniższa tabela (dane w mln zł).

Wyszczególnienie	Projekt planu	Scenariusz alternatywny	Zmiana
Przychody wg wpływów	110.658	109.710	99,1%
w tym składki na ubezpieczenia społeczne	80.182	79.277	98,9%
Wydatki	112.558	112.487	99,9%
w tym:			
- emerytury i renty	98.110	98.110	100,0%
- pozostałe świadczenia	8.484	8.435	99,4%
Zwiększenie zapotrzebowania na kredyty		903	

Zakładany wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w planie finansowym na 2005 r. wynosi 5,1%. W kolejnej symulacji przeanalizowano sytuację, w której wzrost ten byłby niższy o 1pp,

zatem przeciętne wynagrodzenie w 2005 r. wyniosłoby 2.401 zł, zamiast zakładanego w planie 2.423 zł. Obniżyłyby się wówczas zarówno kwoty przychodów, jak i wydatków. Po stronie tych pierwszych zmniejszyłyby się przede wszystkim składki na ubezpieczenia społeczne (spadek o 1%) oraz refundacja z tytułu przekazania składek do OFE (spadek o 0,9%). Zmniejszyłyby się również wydatki na świadczenia, w tym na zasiłki chorobowe o 1%, zasiłki macierzyńskie o 0,9%, zasiłki pogrzebowe o 0,5%. Natomiast emerytury i renty, będące największą kwotowo pozycją planu finansowego FUS, pozostałyby na niezmiennym poziomie. W tej sytuacji stan Funduszu na koniec 2005 r. byłby niższy o ok. 805,6 mln zł. **Zasłaby wówczas konieczność zaciągnięcia kredytów na kwotę 724 mln zł** w miejsce planowanej spłaty 92,2 mln zł, co oznacza, że na koniec 2005 r. zadłużenie wyniosłoby 8.151,8 mln zł. Oznaczałoby to zwiększenie zobowiązań wobec banków o 816,2 mln zł w stosunku do planu finansowego. Podstawowe wyniki symulacji prezentuje tabela (dane w mln zł).

Wyszczególnienie	Projekt planu	Scenariusz alternatywny	Zmiana
Przychody wg wpływów	110.658	109.788	99,2%
w tym składki na ubezpieczenia społeczne	80.182	79.419	99,0%
Wydatki	112.558	112.481	99,9%
w tym:			
- emerytury i renty	98.110	98.110	100,0%
- pozostałe świadczenia	8.484	8.426	99,3%
Zwiększenie zapotrzebowania na kredyty		816	

Powyższe scenariusze opisują sytuacje, w których zmieni się albo tylko zatrudnienie, albo przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej, natomiast pozostałe wskaźniki makroekonomiczne ukształtują się na poziomie przyjętym w planie finansowym. Nałożenie się zmiany zarówno zatrudnienia, jak i przeciętnego wynagrodzenia sprawi, że oszacowane powyżej skutki będą odpowiednio większe.

Przebiegi finansowe w FUS - ujęcie kasowe

Projekt planu finansowego FUS będący załącznikiem do niniejszego opracowania został sporządzony w ujęciu memoriałowym. Oznacza to między innymi, że w danym roku prezentowane są wszystkie przepływy jego dotyczące, niezależnie od momentu ich realizacji. Przykładowo, świadczenia pierwszych terminów każdego roku są wykazywane w styczniu, choć fizyczny transfer środków dokonuje się w grudniu, tak aby dotarły na czas do świadczeniobiorców. Ponadto, projekt planu zawiera szereg pozycji nie skutkujących rzeczywistym przepływem gotówki, na przykład tworzone rezerwy oraz odpisy aktualizacyjne. Konieczność ich tworzenia wynika z ustawy o rachunkowości, jednak w przypadku FUS ich umieszczenie zaciemnia obraz rzeczywistych potrzeb finansowych.

Poniższe zestawienie wolne jest od takich niedoskonałości, zawiera bowiem prognozę rzeczywistych przepływów finansowych jakie będą miały miejsce w danym okresie, niezależnie od tego którego z lat dotyczą. Oprócz wspomnianych wyżej cech planu finansowego ujęto w nim także różnice wynikające z:

- opłacania podatków oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne od wypłacanych świadczeń w miesiącu następującym po miesiącu wypłaty świadczenia,
- nie opłacania całości należnych składek na ubezpieczenia społeczne oraz innych przychodów FUS przez płatników (uwzględniono dane w wysokości wpływu a nie przypisu),
- przekazywania części dotacji z budżetu państwa, finansującej wypłatę świadczeń pierwszych terminów stycznia, w grudniu roku poprzedzającego rok budżetowy.

Ponadto, zarówno wydatki jak i wpływy obejmują kwotę tzw. „uznań” czyli świadczenia wypłacone przez pracodawców w imieniu FUS, o których wielkość pomniejszana jest wpłacana do Funduszu składka. W rzeczywistości nie dochodzi do przepływu tych środków, jednak uwzględniono je w zestawieniu aby uzyskać pełen rozmiar wypłacanych świadczeń i uzyskiwanych wpływów. W efekcie tych zabiegów wykazana wielkość dotacji dokładnie pokrywa różnicę pomiędzy wydatkami Funduszu i wpływami z przychodów własnych i refundacji z tytułu przekazania składek do OFE. Dotacja ta różni się od wykazanej w projekcie planu finansowego, a rozbieżność jest wynikiem wspomnianego wcześniej przekazywania części dotacji przed początkiem roku budżetowego.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Wyszczególnienie	Przewidywane wykonanie w 2004 r.	Projekt planu na 2005 r.
Stan środków pieniężnych na początek roku	56.054	56.054
Wpływy	107.987.371	109.469.681
Dotacja z budżetu państwa	20.873.645	17.458.183
Refundacja składek do OFE	10.264.333	11.293.791
Wpływy własne	74.177.517	80.717.707
Kredyty komercyjne	2.671.876	-
Wydatki	107.987.371	109.469.681
Transfery na rzecz ludności	104.701.378	105.367.977
Wydatki bieżące	124.777	145.740
Odpis na działalność ZUS	2.843.897	3.340.000
Obsługa kredytów	317.319	523.759
Zmniejszenie zadłużenia w bankach	-	92.206
Stan środków pieniężnych na koniec roku	56.054	56.054

Fundusz Rezerwy Demograficznej

W projekcie planu na rok 2005 założono przychody Funduszu w kwocie 568.435 tys. zł oraz wydatki w wysokości 1.201 tys. zł. Środki FRD na koniec 2005 r. wyniosą 1.424.073 tys. zł.

Przychody

Przychody Funduszu zaplanowano w łącznej kwocie 568.435 tys. zł, z tego:

- przypis składek w kwocie 506.748 tys. zł,
- przychody z inwestowania środków FRD w kwocie 61.687 tys. zł.

Przypis składek na Fundusz Rezerwy Demograficznej oszacowano w wysokości 0,2% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne. Zakład Ubezpieczeń Społecznych będzie odprowadzał do Funduszu 100% przypisu składki. Ze względu na sytuację finansową FUS nie przewiduje się powstania nadwyżki środków na rachunku funduszu emerytalnego na dzień 31 grudnia 2004 r., która mogłaby dodatkowo zasilić FRD w 2005 r.

Przychody Funduszu z lokowania środków zostały oszacowane w kwocie 61.687 tys. zł w oparciu o prognozę rentowności 52 tyg. bonów skarbowych, sporządzoną na podstawie historycznych relacji rentowności bonów skarbowych i stopy operacji otwartego rynku. Dodatkowo przyjęte zostało założenie, że rozkład przychodów z odpisu na rzecz FRD będzie zbieżny z historycznym rozkładem wpłat składek na ubezpieczenia społeczne. Przyjęto, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych będzie samodzielnie inwestował środki Funduszu. Zgodnie z ustawą inwestycje dokonywane będą w obligacje skarbowe (o terminie zapadalności zbieżnym z rokiem 2009 - pierwszym terminem, w którym możliwe jest docelowe wykorzystanie środków Funduszu) oraz akcje notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. Taki katalog inwestycji FRD zapewnić będzie wymagane prawem bezpieczeństwo oraz rentowność środków.

Zakład będzie zarządzał środkami FRD w oparciu o przedstawione poniżej zasady. Planowane jest przeznaczenie części środków FRD na zakup akcji spółek wchodzących w skład wybranego indeksu akcji oraz nabycie, za pozostałą część środków, skarbowych papierów dłużnych z terminem zapadalności wynikającym z przewidywanego terminu wykorzystania środków FRD tj. 2009 rok. Do końca 2004 r.

możliwe byłoby przeznaczenie ok. 50 mln zł na zakup akcji. Przewidywana struktura aktywów FRD na koniec 2004 r. przedstawia się następująco:

- obligacje skarbowe 94,2%
- akcje 5,8%.

Wydatki

Ze względu na cel funkcjonowania Funduszu do roku 2009 jedynymi wydatkami Funduszu będą koszty bieżącego zarządzania. Ich wielkość zaplanowano na kwotę 1.201 tys. zł, z tego:

- 1.164 tys. zł dotyczy oczekiwanej wysokości opłat na rzecz instytucji zewnętrznych związanych z kosztami technicznymi inwestowania środków Funduszu (koszty transakcyjne, Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych, itp.),
- 37 tys. zł pozostałych kosztów (koszty sporządzenia opinii o sprawozdaniu z wykonania Funduszu przez biegłego rewidenta).

Wartość szacowanych na 2005 r. kosztów prowizji dotyczących transakcji kupna i sprzedaży papierów została oszacowana przy założeniu lokowania części środków FRD w akcje dopuszczone do publicznego obrotu, w związku z czym konieczne będzie ponoszenie kosztów wynikających z prowizji pobieranych przy zawieraniu transakcji za pośrednictwem podmiotów świadczących usługi maklerskie. Wysokość średniej stawki prowizji oszacowano na poziomie 0,25%.

Przyjęto założenie, że inwestowanie środków FRD w akcje spółek dopuszczonych do publicznego obrotu będzie miało charakter pasywny tzn. będzie polegało na inwestowaniu w wybrany indeks akcji. W związku z tym w prognozie uwzględnione zostały koszty związane z dostosowywaniem składu portfela akcji posiadanych przez FRD do zmian zachodzących w składzie wybranego indeksu. Przyjęto, że operacja taka dotyczyć będzie 10% średniej wartości aktywów FRD ulokowanych w akcje.

Szacowane koszty, związane z przechowywaniem posiadanych przez FRD papierów wartościowych, oszacowane zostały na podstawie stawek obowiązujących obecnie w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych. Stawki te wynoszą: w przypadku akcji – 0,0035%, natomiast dla obligacji – 0,0004%. Uwzględnione zostały również koszty związane z opłatami dotyczącymi przelewów na rachunku bieżącym w NBP.

Sytuacja finansowa

Stan Funduszu na koniec 2005 r. wyniesie 1.424.073 tys. zł, z tego:

- 45 tys. zł. stanowić będą środki pieniężne,
- 1.422.113 tys. zł to środki ulokowane w obligacje skarbowe oraz akcje notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych,
- 1.952 tys. zł to należności Funduszu, które powstają na skutek zaliczkowego przekazywania składek (z uwagi na czas niezbędny do pozyskania informacji o składkach należnych FRD wynikający z cyklu przetwarzania dokumentów, Zakład przekazuje w danym miesiącu zaliczkę, a rozliczenie następuje po zakończeniu przetwarzania dokumentów),
- 37 tys. zł zobowiązania Funduszu.

Informacja dodatkowa

1. Wpływy ze składek na FUS

Podstawowym źródłem przychodów FUS są składki na ubezpieczenia społeczne, które oszacowano na kwotę 81.444.740 tys. zł wg przypisu, natomiast wg wpływów 80.181.526 tys. zł. Założono, że ściągalność składek na ubezpieczenia społeczne osiągnie poziom 98,4%. W ocenie ZUS osiągnięcie tej wielkości jest zadaniem bardzo ambitnym. Na wykonanie zaplanowanych przychodów ma wpływ wiele czynników kształtowanych przez procesy zachodzące w całej gospodarce narodowej i dotyczących poszczególnych płatników w procesie zarządzania przedsiębiorstwem, a tym samym determinujących poziom przychodów FUS. Obserwowana w 2004 r. dobra koniunktura gospodarcza pozwala oczekiwać, że zrealizują się optymistyczne prognozy ekonomiczne na najbliższy rok dla polskiej gospodarki. Poprawi się tym samym sytuacja finansowa FUS poprzez wzrost przychodów ze składek na ubezpieczenia społeczne. Tym niemniej, można wskazać kilka źródeł zagrożenia realizacji zaprezentowanej prognozy dochodów.

Pierwsze z nich związane jest z niepewnością dotyczącą prognoz wskaźników ekonomicznych. Podstawę ustalenia poziomu przychodów stanowi szereg prognoz makroekonomicznych, głównymi parametrami są przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w gospodarce. Odchylenie w niekorzystną stronę spowoduje nieosiągnięcie planowanej kwoty składek (skalę skutków takich odchyżeń omówiono w części poświęconej wrażliwości sytuacji finansowej FUS na czynniki makroekonomiczne). Prognozowany na 2005 r. wzrost zatrudnienia o 1,0% powinien prowadzić wprost do zwiększenia liczby ubezpieczonych, co w tym przypadku oznacza liczbę osób, za które opłacana jest składka, a w efekcie do wyższych wpływów na FUS. Jednak główny czynnik powodujący zwiększenie przychodów Funduszu to wzrost przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, zaplanowany na rok 2005 na wysokim poziomie wynoszącym 5,1%. Dynamika wynagrodzeń jest parametrem stosunkowo trudnym do precyzyjnego zaplanowania, w związku z czym możliwe jest nawet znaczne odchylenie od tej wielkości.

Drugim ryzykiem, które należy wymienić jest fakt, że na ogół wzrost funduszu wynagrodzeń nie przekłada się w pełni na wzrost składek. Wynika to z wybierania przez płatników i ubezpieczonych takich form płatności, które minimalizują zobowiązania publicznoprawne

(tzw. optymalizacja podatkowa). Istnieje więc istotne ryzyko, że wzrost składek nie będzie tak duży jak wynika ze zwiększenia kategorii ekonomicznych, z którymi jest powiązany.

Ponadto fakt, iż głównym czynnikiem wzrostu przypisu przychodów FUS jest zwiększenie wynagrodzeń rodzi także inne negatywne konsekwencje. Ze zwiększeniem płac związany jest również wzrost tzw. trzydziestokrotności, która oznacza ubytek składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po przekroczeniu granicznej kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia odpowiadającej trzydziestokrotności prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Jeżeli wzrost płac dotyczyć będzie przede wszystkim osób lepiej zarabiających to pozytywny wpływ wyższego przeciętnego wynagrodzenia na finanse FUS zostanie poważnie ograniczony.

Kolejnym już ryzykiem jest uwzględnienie w kwocie planowanych przychodów skutku finansowego projektowanej zmiany ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, pomimo że jest w trakcie procesu legislacyjnego. Nowelizacja ustawy systemowej różnicuje minimalną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą w zależności od opłaconego podatku lub przychodu przedsiębiorcy od 1 stycznia 2005 r. Przesunięcie terminu zakończenia prac na projektem lub jakakolwiek zmiana zróżnicowania podstawy wymiaru może spowodować nieosiągnięcie zaplanowanej kwoty. Konsekwencją uzyskania niższych składek od osób prowadzących działalność gospodarczą będzie konieczność zwiększenia dotacji z budżetu państwa lub zaciągania dodatkowych kredytów w bankach komercyjnych w trakcie roku budżetowego do wysokości odpowiadającej kwocie należnych z tego tytułu składek. W przypadku całkowitego odrzucenia projektów rządowych kwota ta sięgnąć może nawet 1.600 mln zł. Jeżeli dołączymy do tego ryzyka makroekonomiczne, ostateczna skala niedoboru może być znaczna.

2. Dotacja celowa dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Na 2005 r. zaplanowano dotację celową przeznaczoną na sfinansowanie wydatków na świadczenia pieniężne inne niż z ubezpieczenia społecznego, zlecone Zakładowi do wypłaty na mocy odrębnych przepisów w kwocie 3.557.844 tys. zł. Największą pozycję stanowią emerytury i renty dla inwalidów wojennych, wojskowych oraz kombatantów 1.725.315 tys. zł. Zgodnie ze znowelizowaną w 2002 r. ustawą o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych, od 1 marca 2005 r. renty inwalidzkie inwalidów wojennych i wojskowych oraz renty rodzinne nie podlegają waloryzacji, natomiast podwyższa

się najniższe podstawy ich wymiaru do wysokości 1.536,39 zł. Pozostałe wydatki na świadczenia, których wysokość podlega podwyższeniu wskaźnikiem waloryzacji emerytur i rent, zaplanowano bez podwyższenia ich wysokości z tytułu waloryzacji. Ryczałt energetyczny, który przysługuje osobom posiadającym uprawnienia kombatanckie oraz pobierającym świadczenia dla żołnierzy górników, zaplanowano w kwocie 531.520 tys. zł uwzględniając, przy ustalaniu jego wysokości, wzrost cen nośników energii. Ponadto w wydatkach uwzględniono skutki finansowe wynikające z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2004 r., dotyczącego odstąpienia w 2002 r. od waloryzacji dodatku kombatanckiego. Nie uwzględniono natomiast skutków finansowych wejścia w życie ustawy przyznającej prawo do świadczeń dla cywilnych ofiar wojny.

3. Otwarte Fundusze Emerytalne

Kwotę składek do przekazania OFE zaplanowano przy założeniu szacunkowej średniorocznej liczby członków regularnie opłacających składki w 2005 roku na poziomie 7.567 tys. osób. Przyrost liczby członków OFE o 3,4% spowodowany jest częściowo zwiększeniem przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej, jego tempo jest jednak większe niż tempo wzrostu liczby zatrudnionych. Jest to efektem podejmowania pracy przez absolwentów, którzy mają obowiązek przystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego i opuszczania rynku pracy przez osoby starsze, niebędące członkami OFE (np. osoby odchodzące na emerytury lub świadczenia przedemerytalne). W konsekwencji wzrasta udział osób odprowadzających składki do funduszy emerytalnych w ogólnej liczbie pracujących. Przeciętną składkę odprowadzaną do otwartych funduszy emerytalnych zaplanowano w wysokości 126,39 zł. Przy powyższych założeniach składki należne (do przekazania) otwartym funduszom emerytalnym zostały zaplanowane na kwotę 11.293.791 tys. zł.

4. Wydatki na emerytury i renty

Przeciętną miesięczną liczbę emerytur i rent (bez świadczeń pozostających w zbiegu ze świadczeniami rolnymi) zaplanowano na poziomie 7.227,1 tys. (wzrost do p.w. 2004 r. o 0,3%) uwzględniając przyrost liczby świadczeń nowo przyznanych i wznawianych oraz ubytki spowodowane zgonami i zawieszeniami prawa do świadczeń.

Na 2005 r. założono obniżenie zaobserwowanego w okresie styczeń - sierpień br. znacznego przyrostu liczby emerytur, spowodowanego m. in. sytuacją społeczno-gospodarczą powodującą wcześniejsze

przechodzenie na emeryturę zarówno osób, które mimo spełniania warunków do uzyskania emerytury kontynuują zatrudnienie, jak i pobierających świadczenia i zasiłki przedemerytalne. Drugim czynnikiem znacząco wpływającym na duży przyrost liczby emerytur w tym okresie jest wysoka liczba wydawanych przez Zakład decyzji skutkujących zmianą rodzaju pobieranego świadczenia (głównie przejść z rent z tytułu niezdolności do pracy na emeryturę). W ciągu 8 miesięcy 2004 r. przyrost netto liczby emerytur wyniósł 155,5 tys. podczas, gdy w analogicznym okresie 2003 r. osiągnął poziom 76,9 tys. Równocześnie w założeniach przyjęto zmniejszenie się, w stosunku do p.w. 2004 r., spadku liczby rent z tytułu niezdolności do pracy w oparciu o obserwowane zmiany w zakresie orzekania o uprawnieniach do rent z tytułu niezdolności do pracy oraz prognozowane zmniejszenie się liczby decyzji zamiennych dotyczących przejść z tych rent na emerytury (te ostatnie były głównym czynnikiem powodującym spadek liczby rent w ostatnich miesiącach).

Przeciętną miesięczną wypłatę emerytury i renty z FUS (bez świadczeń wypłacanych w zbiegu ze świadczeniami rolnymi) zaplanowano na poziomie 1.110,14 zł (wzrost do p.w. 2004 r. o 1,6%). Wzrost przeciętnej emerytury i renty wynika ze skutków finansowych waloryzacji przechodzących z ubiegłego roku oraz przyrostu wysokości emerytury i renty spowodowanego m. in. wyższym poziomem świadczeń nowo przyznawanych od bieżąco płatnych oraz decyzjami zamiennymi.

W 2005 r. skutki przechodzące waloryzacji świadczeń w 2004 r. wyniosą ok. 280 mln zł. Pozostały wzrost kwoty wypłat jest wynikiem omówionego wyżej zwiększenia przeciętnej bieżącej wysokości świadczeń oraz wzrostu ich liczby.

Plan wydatków na emerytury i renty nie uwzględnia skutków finansowych m. in.:

- realizacji pierwszego etapu przeliczenia świadczeń przyznanych od kwoty bazowej o wymiarze mniejszym niż 100% do poziomu 96,5% przeciętnego wynagrodzenia przyjętego do ustalenia wysokości świadczenia w dniu jego przyznania, którego szacunkowy koszt wyniesie 0,5 mld zł,
- jednorazowej wypłaty w marcu 2005 r. dla osób pobierających świadczenia ustalone w kwocie nie wyższej niż kwota najniższej emerytury i renty, przysługującej w tym roku kalendarzowym, w którym nie przeprowadzono waloryzacji tych świadczeń,
- przyznawania z urzędu emerytury zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy osobie, która osiągnęła wiek uprawniający do tej emerytury, oraz podlegała ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu,

- projektowanej zmiany zakładającej, że renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy będzie wypłacana dopiero wtedy, gdy uprawniony do niej rozwiąże umowę o pracę,
- zmiany zasad przyznawania rent rodzinnych.

5. Koszty obsługi kredytów

Część niedoborów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych finansowana jest za pomocą kredytów bankowych, tak obrotowych jak i rewolwingowych. Skala tego wsparcia jest zmienna (ze względu na rozkład przychodów i wydatków FUS w ciągu miesiąca) a średnie zadłużenie w okresie pierwszych trzech kwartałów br. wyniosło ok. 3,5 mld zł. Oprocentowanie udzielonych przez banki kredytów dla FUS liczone jest w oparciu o stawkę WIBOR powiększoną o marżę banku. Średnia wysokość marży w obecnie obowiązujących umowach kredytowych wynosi 0,2%, natomiast średnia prowizja od udzielonego kredytu 0,03%.

Zgodnie z zapisami ustawy o ubezpieczeniu społecznym, każdorazowe podpisanie umowy kredytowej poprzedzone jest uzyskaniem stosownej zgody Ministra Finansów. Kredyty pozyskiwane są w drodze udzielenia zamówienia publicznego, tj. na zasadach określonych w ustawie Prawo zamówień publicznych. Ponadto o ile w/w ustawa przewiduje możliwość dokonania określonych czynności dopiero po uzyskaniu zgody Prezesa UZP, Zakład każdorazowo kieruje odpowiedni wniosek do Prezesa UZP.

Planowane koszty związane ze spłatą odsetek z tytułu zaciągniętych kredytów w bankach komercyjnych wyniosą w 2005 roku 523.759 tys. zł. Kwotę tę oszacowano opierając się na założeniu, że stopa operacji otwartego rynku wyniesie 6,2%, zaś marża bankowa 0,2% (łączna kwota prowizji wyniesie zatem 14,9 mln zł). Wzrost średniorocznej stopy operacji otwartego rynku do poziomu 7,4% oznacza wzrost kosztów obsługi kredytów o 98,5 mln zł, czyli o 18,8%. Aktualne prognozy wskazują na ukształtowanie się tego wskaźnika na takim właśnie poziomie.

Przewidywany stan zobowiązań FUS na koniec 2005 r. z tytułu zaciągniętych kredytów komercyjnych wyniesie 7.335.624 tys. zł, natomiast szacowany stan zobowiązań Funduszu na koniec 2004 r. wyniesie 7.427.830 tys. zł.

6. Zobowiązania i należności Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Zobowiązania Funduszu na koniec 2005 roku w kwocie 16.828.798 tys. zł. dotyczą następujących tytułów:

- składek należnych otwartym funduszom emerytalnym w kwocie 5.830.668 tys. zł,
- kredytów w bankach komercyjnych w kwocie 7.335.624 tys. zł,
- terminu „1” wypłaty emerytur i rent stycznia 2006 r. sfinansowanego zaliczkowo przyznaną dotacją z 2006 r. w kwocie 1.149.134 tys. zł,
- podatku dochodowego od osób fizycznych i składek na ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 1.246.433 tys. zł,
- pozostałych tytułów w łącznej kwocie 1.266.939 tys. zł, na co składają się m. in. rezerwy z tytułu spraw sądowych, rozliczenia międzyokresowe z tytułu świadczeń i spraw w trakcie rozpatrywania, zobowiązania wobec ZUS, zobowiązania z tytułu nadpłat składek oraz rozliczenia z pocztą i bankami.

Na należności Funduszu w kwocie 1.632.497 tys. zł. składają się następujące pozycje:

- należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 384.749 tys. zł,
- rozliczenia z urzędami pocztowymi z tytułu przekazywania środków pieniężnych w grudniu 2005 r. na wypłatę emerytur i rent pierwszego terminu stycznia 2006 r. w kwocie 1.149.134 tys. zł,
- pozostałe należności w łącznej kwocie 98.614 tys. zł, w tym głównie nienależnie pobrane świadczenia.

**Załącznik 1. Projekt planu wydatków budżetu państwa w części 73
– Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rok 2005**

Treść	Przewidywane wykonanie w 2004 r.	Projekt planu na 2005 r.	
	w tysiącach złotych		2004 r. = 100
OGÓLEM	29.234.608	28.667.285	98,1
z tego:			
Dział 753 - Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	22.344.127	19.680.621	88,1
Rozdział 75 303 - Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	20.836.374	18.646.320	89,5
Rozdział 75 304 - Fundusz Alimentacyjny	502.000	x	x
Rozdział 75 309 - Składki na ubezpieczenia społeczne	1.005.178	1.033.717	102,8
Rozdział 75 395 - Pozostała działalność	575	584	101,6
Dział 851 - Ochrona zdrowia	196.621	208.179	105,9
Rozdział 85 156 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nie objętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego	196.621	208.179	105,9
Dział 852 - Pomoc społeczna	3.289.393	1.952.067	59,3
Rozdział 85 212 - Świadczenia rodzinne oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	1.455.867	1.952.067	134,1
Rozdział 85 216 - Zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze	1.833.526	x	x
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	3.404.467	6.826.418	200,5
Rozdział 85 335 - Refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tyt. ubezpieczenia OC i AC	1.762	1.978	112,3
Rozdział 85 347 - Renta socjalna	1.402.705	1.424.335	101,5
Rozdział 85 395 - Pozostała działalność*	2.000.000	5.400.105	270,0

* Pozycja obejmuje wydatki na świadczenia i zasiłki przedemerytalne. Dane z roku 2004 oraz 2005 w tej pozycji są nieporównywalne, w 2004 r. ZUS wypłaca świadczenia od września i kwota 2.000.000 tys. zł dotyczy kosztów ich wypłaty przez 4 miesiące.

Załącznik 2. Projekt planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na rok 2005

Poz.	Treść	Paragrafy	Przewidywane wykonanie w 2004 r.	Projekt planu na 2005 r.	
			w tysiącach złotych		
1	2	3	4	5	6
I	Stan funduszu na początek roku	X	-12.530.057	-14.521.530	115,9
	z tego:				
1	- środki pieniężne	X	56.054	56.054	100,0
2	- papiery wartościowe Skarbu Państwa	X	-	-	-
3	- należności	X	3.284.620	3.454.409	105,2
4	- zobowiązania (minus)	X	-15.870.731	-18.031.993	113,6
	w tym: z tytułu zaciągniętego kredytu	X	-4.755.954	-7.427.830	156,2
II	Przychody - przypis	X	107.836.724	111.938.842	103,8
	- wpływy	X	105.278.224	110.657.818	105,1
1	Dotacja celowa z budżetu państwa	243	3.524.002	3.557.844	101,0
2	Dotacja uzupełniająca z budżetu państwa	243	17.312.372	15.088.476	87,2
3	Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE z tytułu przekazania części składki	086	10.264.333	11.293.791	110,0
4	Przychody własne - przypis	X	76.736.017	81.998.731	106,9
	- wpływy	X	74.177.517	80.717.707	108,8
	z tego :				
	1/ składki na ubezpieczenia społeczne	082			
	- przypis	X	75.528.342	81.444.740	107,8
	- wpływy	X	73.631.348	80.181.526	108,9
	z tego :				
	- fundusz emerytalny				
	- przypis	X	34.923.577	37.370.729	107,0
	- wpływy	X	34.046.425	36.791.107	108,1
	- fundusz rentowy				
	- przypis	X	30.503.507	33.009.715	108,2
	- wpływy	X	29.737.371	32.497.731	109,3
	- fundusz chorobowy				
	- przypis	X	5.977.798	6.547.711	109,5
	- wpływy	X	5.827.658	6.446.156	110,6
	- fundusz wypadkowy				
	- przypis	X	4.123.460	4.516.585	109,5
	- wpływy	X	4.019.894	4.446.532	110,6
	2/ inne przychody własne	013, 092, 097			
	- przypis	X	1.207.675	553.991	45,9
	- wpływy	X	546.169	536.181	98,2

Załączniki

Poz.	Treść	Paragrafy	Przewidywane wykonanie w 2004 r.	Projekt planu na 2005 r.	
			w tysiącach złotych		
1	2	3	4	5	6
III	Wydatki	X	109.828.197	112.557.559	102,5
1	Transfery na rzecz ludności	3110, 4590	104.731.499	106.593.642	101,8
	- emerytury i renty	X	96.479.525	98.109.510	101,7
	- pozostałe świadczenia	X	8.251.974	8.484.132	102,8
	z tego :				
	- fundusz emerytalny	X	58.150.358	60.542.181	104,1
	w tym :				
	emerytury	X	58.144.453	60.535.987	104,1
	- fundusz rentowy	X	37.482.567	36.804.325	98,2
	w tym :				
	renty	X	31.685.572	30.830.128	97,3
	- fundusz chorobowy	X	4.854.450	4.940.719	101,8
	w tym :				
	zasiłki chorobowe	X	3.591.309	3.599.878	100,2
	- fundusz wypadkowy	X	4.244.124	4.306.417	101,5
	w tym:				
	renty	X	3.597.908	3.601.764	100,1
2	Wydatki bieżące	X	124.777	145.740	116,8
	w tym:				
	- prewencja rentowa	3030, 4300	94.467	115.000	121,7
	- prewencja wypadkowa	4300	500	1.250	250,0
3	Odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	2970	2.843.897	3.340.000	117,4
4	Koszt obsługi kredytu	8070	317.319	523.759	165,1
5	Rezerwy i odpisy aktualizujące należności	4810	1.810.705	1.954.418	107,9
IV	Stan funduszu na koniec roku	X	- 14.521.530	- 15.140.247	104,3
	z tego:				
1	- środki pieniężne	X	56.054	56.054	100,0
2	- papiery wartościowe Skarbu Państwa	X	-	-	-
3	- należności	X	3.454.409	1.632.497	47,3
4	- zobowiązania (minus)	X	-18.031.993	-16.828.798	93,3
	w tym: z tytułu zaciągniętego kredytu	X	-7.427.830	-7.335.624	98,8

**Załącznik 3. Projekt planu finansowego Funduszu Rezerwy
Demograficznej na rok 2005**

Poz.	Treść	Paragrafy	Przewidywane wykonanie w 2004 r.	Projekt planu na 2005 r.	
			w tysiącach złotych		2004 r. = 100
1	2	3	4	5	6
I	Stan funduszu na początek roku	X	479.667	856.839	178,6
	z tego:				
1	- środki pieniężne	X	47	45	95,7
2	- ułokowane środki finansowe	X	472.548	855.477	181,0
3	- należności	X	7.154	1.354	18,9
4	- zobowiązania (minus)	X	-82	-37	45,1
II	Przychody	X	377.972	568.435	150,4
1	Składki	082	351.442	506.748	144,2
2	Pozostałe przychody	X	26.530	61.687	232,5
	w tym:				
	pozostałe odsetki	092	26.530	61.687	232,5
III	Wydatki	X	800	1.201	150,1
1	Wydatki bieżące (własne)	X	800	1.201	150,1
	w tym:				
	zakup usług pozostałych	4300	800	1.201	150,1
IV	Stan funduszu na koniec roku	X	856.839	1.424.073	166,2
	z tego:				
1	- środki pieniężne	X	45	45	100,0
2	- ułokowane środki finansowe	X	855.477	1.422.113	166,2
3	- należności	X	1.354	1.952	144,2
4	- zobowiązania (minus)	X	-37	-37	100,0